Täysistunto

Tiistai 16.2.2016 klo 14.02—17.51

8. Hallituksen esitys eduskunnalle eräiksi avioliittolain muutoksen edellyttämiksi lainmuutoksiksi

Hallituksen esitys HE 65/2015 vp
Valiokunnan mietintö LaVM 7/2015 vp

Toinen käsittely

Puhemies Maria Lohela: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä.

Keskustelu

15.44 **Antero Laukkanen kd:** Arvoisa rouva puhemies! Olen voimakkaasti arvostellut tätä lainvalmistelua, tätä prosessia. Olen joutunut toistuvasti vastaamaan tiedotusvälineille ja muille kysyjille, miksi olen pitänyt tätä valmistelua niin huonona. No, tässä valiokunnan mietinnössä on vastalause, josta nämä yksityiskohdat käyvät selkeästi ilmi, mutta keskeisimpänä heikkoutena ja puutteena pidän sitä, että kun normaalisti tämäntasoista lainvalmistelua tehdään eli sellaista lainvalmistelua, joka liittyy näin merkittävään asiaan kuin avioliittoinstituuttiin, niin silloin hyvin laajasti selvitetään vaikutuksia eri ministeriöiden välillä. Nyt tämä valmistelu on kokonaan puuttunut tästä.

Täällä salissa on monesti, erityisesti nyt syksyn aikana toistuvasti käyty keskusteluja siitä, miksi vaikutusten arvioinnit eri esitysten yhteydessä ovat olleet tekemättä. Mutta nyt jostain syystä sitten tässä enemmistö on menossa ikään kuin laput silmillä ja toteaa, että ei se nyt niin tärkeätä ole, jos näitä vaikutusten arviointeja ei ole tehty, ja tämä tietysti vähän ihmetyttää, se ei ole edes kovin loogista.

Arvoisa puhemies! Suomalainen yhteiskunta on voimakkaassa arvojen murroksessa. Kuulun itse siihen sukupolveen, jolla, kun aloitti koulut vuonna 65, pulpetissa oli kaksi kirjaa. Siellä oli virsikirja ja Raamattu. Ei niitä silloin pidetty maailmankaikkeuden suurimpana uhkana lapsen kehitykselle, vaan ajateltiin, että ne olivat hyviä, tärkeitä peruselementtejä. Sitten tuli 60-luvun loppu, 70-luvun alku. Vasemmistolainen radikaaliliike nousi Suomessa, Vanha vallattiin ja syntyi arvojen vallankumous. Uskonto haluttiin pois kouluista hinnalla millä tahansa, ja yhtäkkiä Jumalasta tuli pahe ja kaikista arvoista, jotka liittyivät kristinuskoon, vanhanaikaisia. Nyt 2000-luvulla on tultu siihen, että kirkon vanhat, hyvät, toimivat järjestöt ovat muuttuneet kirkon ääriliikkeiksi.

Puhemies! Se, miksi mainitsen nämä asiat, johtuu vain siitä, että tämä arvojen murros on nyt niin voimakas. Me tässä nyt olemme sitten käyneet tämän avioliittoinstituution murtamiseen sellaisella tavalla, joka kertakaikkisesti johtaa tuloksiin, joista kukaan ei vielä tiedä, mitä on edessäpäin. Koska uskon, että minulla on tätä eloa vielä noin 50 vuotta jäljellä,

niin toivon näkeväni sen, kun korjataan näitä huonoja hedelmiä, joita näistä valinnoista ja päätöksistä täällä syntyy, että jonain päivänä voidaan todeta, että silloin tehtiin huonoja päätöksiä huonoin perustein.

Arvoisa rouva puhemies! Olen tehnyt lakivaliokunnan mietintöön vastalauseen ja esitän, että nämä lakiehdotukset hylätään kokonaisuudessaan.

15.48 **Päivi Räsänen kd:** Arvoisa rouva puhemies! Tämä edustaja Antero Laukkasen puhe oli erinomainen, samoin tuo valiokunnan mietintöön liitetty vastalause, jossa ovat mukana edustajat Antero Laukkanen ja Laura Huhtasaari — kiitos siitä.

Se, mihin itse tässä kiinnitän erityisesti huomiota, liittyy tämän lain valmisteluun. Silloin kun kansalaisaloitetta, jonka pohjalta sitten avioliittolakia muutettiin, käsiteltiin, hyvin laajasti todettiin se, että valmistelu oli puutteellista, erilaiset vaikutusarviot, esimerkiksi lapsivaikutusten arviointi, jäivät tekemättä. Sen jälkeen, sitten kun uusi hallitus alkoi käsitellä näitä liitännäislakeja, näitä — itseäni häiritsee se — on käsitelty hyvin pitkälti ikään kuin vain teknisinä muutoksina, ja kuitenkin nämä sisältävät hyvin syviä arvomuutoksia. Olen myös pettynyt siihen, että kun hallitus ja eduskunta ovat hyvin tietoisia siitä, että on myös toinen kansalaisaloite vireillä, jossa pyritään säilyttämään avioliitto naisen ja miehen välisenä, ja tuo kansalaisaloite on myös tulossa eduskunnan käsittelyyn tänä keväänä, niin ei voitu odottaa sinne saakka, että oltaisiin koko tämä perusta käsitelty ensin asianmukaisesti ja sitten tarvittaessa menty näihin yksityiskohtiin.

Tälläkään kertaa lapsivaikutusten arviointia ei ole tehty, valitettavasti. Sitä ei ole tehty ministeriössä, eikä sitä ole pystynyt myöskään lakivaliokunta tekemään. Ja kuitenkin tämän lainsäädännön kaikkein keskeisin, konkreettisin vaikutus koskee nimenomaan lapsia, koska se tuo tämän ulkoisen adoptio-oikeuden samaa sukupuolta oleville pareille ja vaikuttaa siten tulevaisuudessa näitten adoptoitujen lasten elämään. Se tulee vaikuttamaan myös koko adoptiokäytäntöihin hyvin voimakkaasti sen takia, että on maita, jotka eivät anna lapsia adoptoitavaksi, mikäli maassa on lainsäädäntö, joka sallii adoption myös samaa sukupuolta oleville pareille. Tiedämme sen hyvin, että Venäjä on jo laittanut nämä adoptiohanat kiinni, ja silloin moni sellainen perhe, jossa lapsi voisi saada äidin ja isän, jää syntymättä tämän lain takia.

Nämä lakiesitykset aiheuttavat myös varsin sekavan tilanteen jatkossa. Eli esityksen mukaan rekisteröity parisuhde jäisi virallisena parisuhteen muotona edelleen voimaan niiden osalta, jotka ovat parisuhteensa jo rekisteröineet. Uusia rekisteröintejä ei kuitenkaan enää tehtäisi, mutta lainsäädännössä on jo olemassa useita erilaisia parisuhteen muotoja, jotka ovat nyt siis edelleen laajentumassa. Ja lisäsekavuutta tilanteeseen tuo aikomus rekisteröidä ulkomailla rekisteröidyt parit Suomessa, vaikka Suomessa ei enää ole kyseistä lakia. Kun on pyritty yhdenvertaiseen kohteluun, niin voi kysyä, mitä tämä yhdenvertaisuus käytännössä tässä sitten on.

Tähän esitykseen sisältyy myös hyvin merkittävä muutos uskonnonvapauslain periaatteisiin. On aika merkillistä, että nyt näiden avioliittolain liitännäislakien myötä ikään kuin siivellä viedään merkittävä muutos uskonnonvapauslakiin, joka ei tule koskemaan pelkästään nyt näitä samaa sukupuolta olevia pareja vaan kaikkia perheitä. Eli muutos on se, että äiti ei enää yksinään voisi päättää lapsen liittämisestä uskonnolliseen yhdyskuntaan, mikäli huoltajat ovat asiasta keskenään erimielisiä. Voidaan vain kuvitella, millaiseen tilanteeseen se johtaa monissa niissä perheissä, joissa on hyvin vaikea muutenkaan sopia lapsen yhteisistä asioista. En ole itse koskaan kuullut kritiikkiä tästä nykyisestä järjestelmästä —

ainakaan sellaista tilannetta ei ole tullut tämän reilun 20 kansanedustajavuoden aikana — niin että miksi ihmeessä halutaan lähteä nyt tämä hyvä käytäntö muuttamaan, joka on toiminut myös lapsen edun mukaan?

Haluan vielä kiinnittää huomiota tähän hedelmöityshoitolain soveltamisalaan. Hedelmöityshoitolain mukaan parilla tarkoitetaan naista ja miestä, jotka elävät keskenään avioliitossa tai avioliiton omaisessa suhteessa. Ja tässä laissa ei nyt ehdoteta muutosta laissa olevaan parin määritelmään. Ja tämä on mielestäni hyvä asia. Mutta tiedän, että tästäkin käydään hyvin paljon keskustelua. Pelkään, että jos nämä nyt viedään läpi, niin seuraavaksi me tulemme näkemään sen, että taas tämä asia avataan. Tämä käytännössä merkitsee siis sitä, että meillä edelleenkin hedelmöityshoidot rajattaisiin vain eri sukupuolta olevien henkilöiden avioliittoon.

Aikanaan, kun hedelmöityshoitolakia säädettiin, niin perustuslakivaliokunta totesi, että kun otetaan huomioon hedelmöityshoidon lääketieteellinen tarkoitus auttaa lapsettomuudesta vastoin tahtoaan kärsiviä henkilöitä, niin sitä lakiehdotusta, jossa tämä rajaus tehtiin nimenomaan näille pariskunnille, joissa lapsi saisi sekä äidin että isän, ei samaa sukupuolta oleville pareille, ei voitu pitää perustuslakivaliokunnan mielestä perustuslain vastaisena. Mielestäni tämä linjaus on edelleen oikein. Naisparin hedelmättömyys ei ole sairaus. Se ei ole sairaus, joka vaatisi lääketieteellistä hoitoa, vaan se on hyvin luonnollinen olotila. Kaksi naista ei voi keskenään saada lapsia.

Arvoisa puhemies! Tiedostan hyvin, että kun avioliittolaista puhutaan, siinä on hyvin syvästi kysymys arvoista ja varmasti tätä kysymystä katsellaan juuri näiden erilaisten arvolähtökohtien valossa eri tavalla. Se, mikä itseäni tässä kokonaisuudessa huolestuttaa, on se, että niin kuin tässä salissakin käydyistä keskusteluista voi havaita, avioliittokäsitys tulee pirstoutumaan yhteiskunnassa edelleen. Uskon, että edelleenkin esimerkiksi niille, joiden maailmankuva muotoutuu kristillisen arvopohjan perusteella, avioliitto on edelleen miehen ja naisen välinen liitto, olipa sitten lainsäädäntö minkälainen tahansa. Ja myös erilaisten kirkkokuntien ja uskonnollisten yhdyskuntien näkemys avioliitosta saattaa irtaantua hyvin kauas lainsäädännön edustamasta näkemyksestä. Mielestäni tämäkään ei ole hyvä asia.

Arvoisa puhemies! Tulen huomenna äänestämään tämän esityksen hylkäämisen puolesta. Mutta en nyt käytä tätä varsinaista kannatuspuheenvuoroa vaan jätän sen valiokunnan jäsenen, edustaja Laura Huhtasaaren tehtäväksi, ja hän näyttää olevan siellä aika pian listoilla. Mutta erittäin hyvä vastalause, ja hyvää työtä nämä kaksi edustajaa lakivaliokunnassa ovat tehneet, kiitos siitä.

15.59 **Sanna Marin sd:** Arvoisa puhemies! Me käsittelemme nyt jo toiseen kertaan tätä asiaa. Tätä käsiteltiin myös viime viikolla. Eli kyse on todellakin tasa-arvoiseen avioliittolakiin liittyvien liitännäislakien hyväksymisestä. Jo viime kaudellahan tämä tasa-arvoinen avioliittolaki hyväksyttiin, mikä on hyvä asia: se edistää merkittävästi ihmisoikeuksien ja yhdenvertaisuuden toteutumista Suomessa. Ja nyt ovat käsittelyssä nämä liitännäislait, jotka tähän jo muutettuun lakiin liittyvät.

Esityksen mukaan rekisteröidyn parisuhteen voisi muuttaa ilmoituksella avioliitoksi ja uusien parisuhteiden rekisteröinnistä luovuttaisiin. Transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta annetusta laista puolestaan poistettaisiin edellytys, jonka mukaan sukupuolen vahvistamista pyytävä henkilö ei saa olla avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa. Muun muassa nämä ovat niitä muutoksia, joita nyt nämä liitännäislait sitten mukanaan tuovat. Si-

nänsä nämä liitännäislait, nämä muutokset, ovat erittäin hyviä, erittäin kannatettavia, ja niitä itse tuen. Myös lakivaliokunta päätyi siihen, että se kannattaa näitä lainmuutoksia.

Kuitenkin valiokunta kiinnitti myös huomiota useisiin kohtiin, jotka edelleen, näiden liitännäislakien muutoksen jälkeenkin, ovat ongelmallisia, ja haluan niitä nostaa tässä vielä esiin.

Ensinnäkin yksi ongelma, joka tänne jää, on se, että vaikka rekisteröidyn parisuhteen voi tulevaisuudessa siis ilmoitusmenettelyllä muuttaa avioliitoksi, niin tämä sama ilmoitusmenettely ei kuitenkaan koske ulkomailla rekisteröityneitä pareja, vaan edelleen näiden parien osalta täytyisi menetellä niin, että parin tulisi erota ja sitten solmia avioliitto, jos se haluaa tämän parisuhdestatuksensa muuttaa avioliitoksi. Tämä voi vaikuttaa esimerkiksi perhe-etuuksiin sellaisessa tilanteessa, jossa parisuhteen kestoa katsotaan. Eli tässä jäi vielä ongelma olemaan, ja myös lakivaliokunta kiinnitti tähän mietinnössään huomiota. Tämä on kuitenkin mahdollista muuttaa sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla, ja tietenkin on toivottavaa, että näin pyritään mahdollisimman pikaisesti tekemään.

Toinen ongelma koskee lakia transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta. Sinänsä on hyvä, että naimattomuusvaatimus tästä laista poistetaan, mutta edelleen tänne lakiin jää merkittäviä ongelmia ihmisoikeusnäkökulmasta, mistä Suomi on saanut myös kansainvälisiltä ihmisoikeustoimijoilta huomautuksia. Eräs keskeinen näistä on se, että edelleen transihmisiltä vaaditaan lisääntymiskyvyttömyyttä eli sterilisaatiota, jotta virallinen sukupuoli voidaan vahvistaa. Tämä loukkaa tietenkin aivan näiden ihmisten perusihmisoikeuksia, on edelleen räikeä ihmisoikeusloukkaus suomalaisessa lainsäädännössä, ja tähän myös lakivaliokunta kiinnitti huomiota. Yhtä lailla se kiinnitti huomiota siihen, että tämä laki on myös kokonaisuudessaan ongelmallinen, eli jos — ja toivottavasti kun — tulevaisuudessa tämä koko translaki avataan, niin se olisi hyvä uudistaa itsemääräämisoikeuden näkökulmasta kestäväksi.

Kolmas asia, jonka haluan tässä kohtaa nostaa esiin, on tämä hedelmöityshoitolaki. Sinnekin jäi vielä ongelmia, ja myös näihin valiokunta kiinnitti huomiota. Eli kyse on siitä, että samaa sukupuolta oleva pari, käytännössä naispari, ei voi nytten vastaisuudessakaan saada hoitoa pariskuntana tästä avioliittolain muutoksesta ja näitten liitännäislakien muutoksista huolimatta. Tämä taas on lasten oikeuksien näkökulmasta hyvin hankala tilanne esimerkiksi sellaisessa tilanteessa, jossa synnyttävä vanhempi kuolee synnytyksessä, eli edelleen säilyy tilanne, että lapsella on vain yksi juridinen vanhempi, kun hänellä, tietenkin toivottavasti, olisi mahdollisuus kahteen juridiseen vanhempaan. Tämä asia voitaisiin myös korjata. Tämä hallitus voisi sen korjata tuomalla eduskuntaan käsiteltäväksi jo valmistellun esityksen äitiyslaista. Se viime vaalikaudella jo valmisteltiin oikeusministeriössä, mutta sitä ei eduskuntaan tuotu, eli tämäkin hallitus voisi asian korjata vain sillä, että se toisi jo nyt valmiiksi valmistellun esityksen eduskuntaan, jossa me voisimme sen käsitellä. Tässä mielessä tämäkin asia olisi hyvin helposti korjattavissa, ja tietenkin olisi toivottavaa, että hallitus näin toimisi.

Tässä muutamia huomioita. Kokonaisuudessaan nämä liitännäislakien muutokset ovat hyviä — ne tukevat jo sitä kehitystä, mikä viime kaudella aloitettiin tasa-arvoisen avioliittolain hyväksymisen myötä — mutta edelleen jää monia merkittäviä ongelmia tänne lakien sisään, ja näitä pitää tietenkin erikseen tarkastella. Toivon ainakin itse, että nämä tulevat jo tällä hallituskaudella käsittelyyn.

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Täällä oli kaksi vastauspuheenvuoropyyntöä, edustajat Niikko ja Laukkanen. Otetaan nämä nyt ensin ja katsotaan sitten lisää.

16.04 **Mika Niikko ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tässä keskustelussa huomaa sen, että tämä hallituksen esitys on — kuten myös se kansalaisaloitekin oli aikanaan — hyvin pikaisesti valmisteltu siten, että siinä ei ole huomioitu esimerkiksi lapsivaikutusten arviointeja ja näitä fakta-asioita.

Olisinkin kysynyt edustaja Marinilta, kun omassa puheenvuorossanne käytitte hyvin paljon näitä samoja termejä, mitä on toistettu tässä jo kahden vuoden ajan, ja sitä, että näitä ihmisoikeus-, yhdenvertaisuus- ja tasa-arvo-ongelmia tällä avioliittolain muuttamisella ratkaistaan: Mikä tasa-arvo- tai ihmisoikeuskysymys on se, että mainitsemanne sterilisaatiomalli edelleen säilyy niillä henkilöillä, jotka korjaavat — korostan tällä teidän terminologiallanne sanaa korjaavat — sukupuolta? Jos sukupuoli korjataan, niin eikö se tarkoita silloin sitä, että miehestä tehdään nainen ja naisesta mies, ja silloin hän myös ominaisuuksiltaan on tällainen? Millä ihmeellä te perustelette sen, että ihminen, joka korjauksen käy läpi, saisi säilyttää molemman sukupuolen normit elikkä vaikka synnyttämismahdollisuuden ja hedelmöittämismahdollisuuden? Eihän se ole millään tavalla johdonmukaista. Joko se on korjausleikkaus tai sitten se ei ole.

16.06 **Antero Laukkanen kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puheenjohtaja! Valiokunnassa kävimme hyvin perusteellisesti näitä asioita läpi, ja ilmapiiri oli siellä hyvin kunnioittava ja rakentava. Minusta edustaja Marin tässä toi loistavalla tavalla esiin juuri sen, mitä valiokunnassakin korostin, että tämä koko esitys vuotaa kuin seula. Sen jokainen asiakohta oli lähes kaikkien asiantuntijoiden mielestä huonosti valmisteltu. Olen iloinen siitä, että edustaja Marin näin seikkaperäisesti kuvasi juuri sen, miten huono tämä laki on.

Niin kuin valiokunnassa totesin: jos minä olisin tämän asian kannalla, mitä Marin edustaa, niin en missään tapauksessa päästäisi näin heikosti valmisteltua lakia läpi. Mutta te haluatte, että tämä laki tulee voimaan, koska teillä on se strategia, että pistetään se tuhannen kilon norsu sinne Volkkariin kilon palasina, niin kyllä se sinne sitten lopulta mahtuu. (Puhemies koputtaa) Tavallaan ymmärrän sen, mutta ihmettelen silti tätä logiikkaa.

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Täällä on muutamia vastauspuheenvuoroja, täällä on edustaja Marin, Hänninen, Räsänen Päivi, Essayah ja Meri. Näillä mennään. Edustaja Marin.

16.07 **Sanna Marin sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Todella istumme edustaja Laukkasen kanssa lakivaliokunnassa, ja tätä asiaa olemme hyvin perusteellisesti siellä käsitelleet, kuulleet lukuisia asiantuntijoita, hyvin laajan käsittelyn käyneet siellä läpi, ja minun mielestäni nämä lakiesitykset, nämä liitännäislait, ovat todella hyvin perusteltuja. Nämä ovat hyviä esityksiä, mutta aivan kuten Laukkanen totesi, näillä ei valitettavasti kaikkea maailmassa saada korjattua. Kaikkia ihmisoikeusloukkauksia ei näiden liitännäislakien kautta pystytä korjaamaan.

Sikäli ehkä hieman vääristelitte tuossa omassa puheenvuorossanne osaltanne tätä kokonaisuutta, koska hyvin tiedätte sen, että me emme näiden liitännäislakien kautta pääse näihin kaikkiin ihmisoikeusongelmiin käsiksi, vaan ne vaativat erillisiä lakikäsittelyitä, puhuimme me sitten translain uudistamisesta tai tästä hedelmöityshoitolain kokonaisuudes-

ta, äitiyslaista. Eli kaikkea emme pysty korjaamaan, mutta ehdottomasti nämä lakiesitykset vievät tätäkin näkökulmaa eteenpäin ja ovat kyllä todella hyviä. Lakivaliokunta teki hyvää ja perusteellista työtä tässä, eli mistään vuotavasta seulasta ei suinkaan ole kyse, vaan hyvistä esityksistä, mutta ne eivät ole riittäviä, muitakin tarvitaan.

16.08 **Katja Hänninen vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Niin kuin edustaja Marin totesi, olemme hyvällä alulla, mutta nämä eivät ole tietenkään riittäviä toimenpiteitä, ja toivommekin, että esimerkiksi translaki uudistetaan mahdollisimman pian, (Mika Niikko: Miksi?) samoin kuin hedelmöityshoitolaki, äitiyslaki. Elikkä me haluamme nostaa esille ne puutteet, joista esimerkiksi edustaja Laukkanen totesi, että tässä on edelleen tekemistä, ja toivomme, että nykyhallitus vie eteenpäin myös näitä muita muutosehdotuksia ja esityksiä, jotka ovat tarpeen, (Mika Niikko: Miksi?) jotta Suomessakin ihmisoikeudet saadaan kansainväliselle tasolle ja jotta meidän ei tarvitsisi hävetä maailmalla sitä, että Suomessa ihmisoikeudet eivät vieläkään toteudu, vaikka usein markkinoimme itseämme tämmöisenä mallimaana, jossa tasa-arvo toteutuu. Valitettavasti näin ei Suomessa vieläkään ole.

Haluan kyllä todeta tässä, että lakivaliokunnassa käytiin erittäin rakentavaa, toisia kunnioittavaa keskustelua, ja siitä haluan kyllä kiittää kaikkia lakivaliokunnan jäseniä ihan erikseen.

16.09 **Päivi Räsänen kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kun tässä on nyt puhuttu ihmisoikeusongelmista ja transseksuaalien sukupuolen vahvistamiseen liittyvästä lainsäädännöstä, niin on hyvä, että ymmärrämme ja konkretisoimme, mitä tämä tarkoittaa ja miksi tämä lisääntymiskyvyttömyyden edellytys ylipäänsä kuuluu tähän transseksuaaleja koskevaan lainsäädäntöön. Jos tämä lisääntymiskyvyttömyyttä koskeva edellytys poistettaisiin, niin se tarkoittaisi sitä, että juridinen mies voisi synnyttää naisen tavoin tai juridinen nainen voisi siittää ja hänen puolisonsa synnyttää. Tässä jos missä tarvittaisiin niitä lapsivaikutusten arviointeja. Kyllä voi kuvitella, miten sekavaa lapsen kannalta tällainen tilanne on, että hänellä on isä, joka on synnyttänyt, (Puhemies koputtaa) tai äiti, joka on siittänyt hänet. Mielestäni (Puhemies: Aika!) tämä on ihmisoikeuskysymys lastenkin kannalta.

16.11 **Sari Essayah kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täällä tosiaan sanat "ihmisoikeudet" ja toisaalta "ihmisoikeusloukkaukset" ovat olleet paljon käytössä, ja olen miettinyt tätä Euroopan unionin jäsenmaitten tilannetta. Suurimmassa osassa jäsenmaita on tilanne se, mikä tällä hetkellä meillä Suomessa, että meillä on erilliset lait, meillä on erillinen parisuhdelaki samaa sukupuolta oleville ja sitten avioliittolaki eri sukupuolta oleville. Ja täytyy sanoa, että en ole kuullut missään väitettävän, että Itävallan ihmisoikeustilanne on huolestuttava tai Saksassa on jotenkin karmaiseva ihmisoikeustilanne tämän asian suhteen. Jollakin tavalla minun mielestäni olisi kuitenkin syytä ajatella näin ja nähdä se, että suurimmassa osassa maailman maista avioliitto on varattu miestä ja naista varten ja sitten on näitä muita juridisia liittoja, joilla on sitten pystytty takaamaan esimerkiksi perintöoikeus ja muut oikeudet lain edessä. Siinä mielessä tietenkin olisin toivonut, että Suomi olisi jatkanut tällä linjalla.

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Seuraavat vastauspuheenvuorot vielä, edustajat Meri, Niikko, Laukkanen, Sarkkinen ja Marin, mutta sitten me menemme kyllä tuohon puhelistaan.

16.12 **Leena Meri ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihan muutama huomio tuosta juridisesta vanhemmasta ja äitiyslain valmistelusta.

Meillähän on tällä hetkellä mahdollisuus hakea oheishuoltaja, elikkä mielestäni ei ole tarvetta niin kuin erilliseen lainsäädäntöön. Elikkä jos lapsi on yhden huoltajan perheessä ja hänellä on joku läheinen ja vanhempi tarvitsee mahdollisesti hätätilannetta varten toisen läheisen huoltajan lapselleen, niin se on hyvin mahdollista.

Tuossa Essayah käytti hyvän puheenvuoron siitä, mistä minäkään en ole kuullut: että tämmöinen on niin kuin ihmisoikeusloukkaus. Meillähän on ollut rekisteröity parisuhde samaa sukupuolta olevien välillä. En minä ymmärrä, että täällä olisi kenenkään oikeuksia loukattu. Ainoat, keiden oikeuksia tässä saatetaan nyt loukata, ovat lapset. He ovat niitä, ketkä eivät tässä voi puhua. Ja minä ihmettelen, kun lyhyen kauteni aikana täällä on huudettu joka ikisen arvioinnin perään ja nyt eivät huuda opposition tietyt ihmiset lainkaan, missä on lapsivaikutusten arviointi. Lapset eivät itse voi puhua.

16.13 **Mika Niikko ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Hänniselle ja Marinille haluaisin vielä nyt muistuttaa, kun ette viime kautena olleet vielä täällä eduskunnassa keskustelemassa — mutta todennäköisesti kuitenkin tiedätte sen — että perustuslakivaliokunta, lakivaliokunta ja ihmisoikeustuomioistuin ovat todenneet, että nykyinen avioliittolaki ei sorra ketään. Nykyinen avioliittolaki ei ole ihmisoikeuskysymys. Se ei kenenkään ihmisoikeuksia loukkaa. Se ei tasa-arvoa loukkaa eikä yhdenvertaisuutta. Elikkä tämä on lainsäätäjän kannalta tärkeä tiedostaa, mikä se nykyinen laki on, eikä johtaa ihmisiä harhaan sillä, että meillä on oikeasti lainsäädännöllinen ongelma. Tästähän ei ole kysymys. Nythän on kysymys arvoista ja arvojen huutokaupasta, jossa on kaksi osapuolta ja ne huutavat erilaista lopputulosta tähän asiaan. Ja silloin olisi rehellistä puhua nimenomaan siitä, mistä on kysymys. Kysymys on nimenomaan arvokeskustelusta, mimmoista yhteiskuntaa rakennamme. Lainsäädännöllistä ongelmaa tässä ei oikeasti ole ja tarvetta tähän muutokseen.

16.14 **Antero Laukkanen kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minulle ei nyt ihan avautunut edustaja Marinin ajatus siitä, että vääristelin jotakin, kun nimenomaan kerroin, nimenomaan teidän kannaltanne, miksi kaikki asiantuntijat pitivät tätä lakia huonosti valmisteltuna. En kai minä mitenkään vääristellyt jotakin tai esittänyt väärin, vaan kerroin juuri niin kuin se asia oli. Se, mistä olin ennen kaikkea huolissani, oli se, että kun edellisellä kaudella tätä lakia moitittiin erittäin huonosti valmistelluksi, niin tämä sama linja jatkui lakivaliokunnassa. Olisi luullut, että lakivaliokunta olisi oppinut jotakin tästä asiasta, mutta lakivaliokunta itse, kuultuaan kaikki asiantuntijat viime vaalikaudella, päätti esittää tämän hylkäämistä. Ja nyt sitten lakivaliokunta, kun uudestaan käsitteli asiaa eikä ollut näitä lapsiasiainvaikutusarviointeja, päätti hyväksyä tämän. Siinä ei ole mitään logiikkaa, enkä minä ymmärrä, mitä minä tässä nyt vääristelin. Ehkä Marin selittää.

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Sitten vielä edustajat Sarkkinen ja Marin.

16.16 **Hanna Sarkkinen vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä kysymys on todellakin arvoista, ja näen, että tämä tasa-arvoisen avioliittolain voimaansaattaminen ja nämä liitännäislait, joita nyt käsitellään, vievät tasa-arvoa eteenpäin Suomessa. Ymmärrän, että asiasta on erilaisia näkökulmia. Tässä ollaan hyvin syvällisten arvokysymysten ääressä. Mutta minä olen itse erittäin iloinen, että saan olla hyväksymässä näitä lakeja, jotka vievät tasa-arvoa Suomessa eteenpäin. Kyllä Suomessa on monta perhettä, joissa ollaan erittäin onnellisia siitä, että tasa-arvoinen avioliittolaki vihdoin tulee voimaan. Suomi on saanut useita huomautuksia translain puutteellisesta tilanteesta ja sen ihmisoikeusongelmista, ja näen, että näiden puutteiden korjaaminen on tulevaisuudessa äärimmäisen tärkeää. Mielestäni ei ole peruste se, että jos suurimmassa osassa maailman maista on asiat huonosti, niin sitten Suomessakaan ei ole syytä niitä korjata, vaan kyllä meidän täytyy pyrkiä suurimpaan mahdolliseen yhteiskunnalliseen tasa-arvoon kaikille ihmisille, niin seksuaali- kuin sukupuolivähemmistöillekin.

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Ja viimeisen vastauspuheenvuoron tässä vaiheessa käyttää edustaja Marin. Sitten mennään puhujalistaan.

16.17 **Sanna Marin sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puheenjohtaja! Edustaja Laukkaselle: toisin kuin te äsken tuossa totesitte, niin lakivaliokunnan kuulemat asiantuntijat eivät suinkaan tyrmänneet näitä esityksiä, mitä me tänään käsittelemme, vaan puolustivat niitä. Siellähän puollettiin näitä lain muutoksia, mitä me nyt käsittelemme. Sen sijaan kyllä siellä asiantuntijoilta tuli huomioita myös juuri näistä asioista, mitä äsken esitin tuolla pöntössä, eli kaikkea emme saa vielä korjattua, ja se vaatii erillisiä lakiesityksiä eduskunnalle, muun muassa translain uudistamisen tai hedelmöityshoitolain uudistamisen äitiyslain suuntaiseksi. Eli päinvastoin kuin väitätte, niin näin ei suinkaan ole.

Sitten haluaisin kysyä edustaja Räsäseltä ja muutamilta muilta puhujilta tässä salissa, ymmärrättekö te sen, kuinka loukkaavalta sateenkaariperheissä olevista ihmisistä kuulostaa se, kun te täällä arvostelette ja arvioitte sitä, onko kahden samaa sukupuolta olevan pariskunnan perheen lapsilla hyvä olla vai ei. Ymmärrättekö te sen, että se loukkaa näitä ihmisiä? Meillä on monimuotoisia perheitä, meillä on erilaisia perheitä, erilaisissa perheissä kasvavia lapsia, jotka kasvavat hyvissä perheissä. Heitä loukkaa se, että te täällä kerrotte, että tämä on lapsen oikeuksien näkökulmasta ongelmallista, että tämä tasa-arvoinen avioliittolaki etenee.

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Räsänen, olkaa hyvä, teidän nimenne mainittiin, sen jälkeen mennään sitten puhujalistaan.

16.18 **Päivi Räsänen kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Toki tämä koko aihepiiri on hyvin iholle menevä, ja ymmärrän hyvin sen, että tämä herättää myös monenlaisia tunteita. Mutta ajattelen, että kyllä täällä on puhuttava myös lasten puolesta, heidän, jotka eivät voi itse tehdä valintoja siitä, saavatko he omaan elämäänsä ja perheeseensä sekä äidin että isän vai elävätkö he esimerkiksi kahden naisen, kahden äidin, perheessä tai kahden isän perheessä. Nämä lapset eivät itse tee niitä valintoja. Kyllä ihmisellä on hyvin syvä tarve esimerkiksi tietää omat juurensa ja biologiset juurensa, ja väitän, että edelleenkään ihminen ei ole mihinkään muuttunut siitä, että kyllä hän tarvitsee sekä äitiä että isää.

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Nyt mennään sitten puhujalistalle, kuten olen jo muutaman kerran todennut. Tässä on mahdollisuus vielä käydä sitten keskustelua.

16.19 **Laura Huhtasaari ps:** Arvoisa puhemies! Pidän tässä nyt kannatuspuheenvuoron tämän vastalauseen puolesta, siitä, että lakiehdotukset hylätään.

On asioita, mitä ihminen ei voi päättää tai muuttaa, mies ja mies eivät voi saada keskenään lasta. Tässä on taustalla erittäin älykäs suunnitelma siitä, että vain nainen ja mies voivat keskenään saada lapsen, joten taustalla on ajatus siitä, että mies ja nainen on paras roolimalli ja paras kasvattamaan lasta. Ja vaikka olisi kuinka hyvät kaksi äitiä, niin se ei poista sitä tarvetta mieheen, koska näin se biologia toimii. Minä en ymmärrä, minkä takia tässä salissa väheksytään biologiaa. En myöskään ymmärrä, minkä takia tässä salissa väheksytään tällä hetkellä lapsen oikeutta. Tässä puhutaan vaan aikuisten oikeudesta, ei lapsen oikeudesta. Jos oltaisiin oikeasti kiinnostuneita lasten oikeudesta, me tekisimme ne lapsivaikutusarvioinnit, mutta siihen ei tässä salissa kukaan halua ottaa kantaa.

Lisäksi tässä on myös kysymys arvoista: avioliitto halutaan purkaa siinä mielessä, ettei se enää olisi naisen ja miehen välinen. Kristillisten arvojen romuttaminen on tosiaan alkanut jo. 60-luvullahan aapisessakaan ei enää saanut mainita sanaa Jumala, vielä 50-luvun aapisesta sitä voi löytyä. Olen aika varma, että salissa tulemme myös keskustelemaan moniavioisuudesta ja muusta, tavoitteenahan tässä kuitenkin on se.

Alussa jo sanoin, että tämä on se kannatuspuheenvuoro tähän vastalauseeseen, ja esitän, että nämä lakiesitykset hylätään.

16.21 **Mika Niikko ps:** Arvoisa puhemies! Osaltani myös täytyy tähän alkuun todeta, että kannatan tämän lakiesityksen hylkäämistä, vaikka hallituksen jäsenenä istun.

Miksi tämä on niin tärkeä asia, että tästä tarvitsee nytten toisenkin kerran keskustella, kun viime viikolla tästä jo debatoitiin, miksi vielä tälle päivälle meillä kaikilla puhehaluja riittää? Tämä on niin tärkeä suunta, mihin Suomi rakentaa yhteiskuntaa. Minä ymmärrän kyllä tämän näkökulman siltä kannalta, että joku kokee, ettei hänellä ole samanlaista tasa-arvoa tai yhdenvertaisuutta päästä avioliittoon. Minä ymmärrän kyllä sen näin inhimilliseltä näkökannalta, että siihen joillakin ihmisillä on halua päästä tekemään muutos ja saada tämä avioliitto kaikkien ulottuville. Mutta en kuitenkaan ymmärrä sitä, että me väheksymme avioliiton merkitystä. Jos meillä tällä hetkellä kuitenkin on avioliitossa noin 2 miljoonaa ihmistä ja rekisteröityneessä parisuhteessa, oliko niitä nytten 6 000 vai 8 000, niin se epäsuhta on niin iso. Meidän täytyisi ymmärtää se, että avioliitto on jollakin tavalla merkityksellinen, yhteiskuntaa koossa pitävä voima, perhettä yhdistävä ja lapsen turvaksi luotu, myös naisen näkökannalta. Siinä mielessä ne perinteet ja historia ovat jo niin pitkät tämän avioliiton kannalta, että sen romuttaminen tällaisella lainsäädännöllä ei ole millään tavalla perusteltua.

Tässä aikaisemmin jo mainitsin ja esitin joillekin kansanedustajille kysymyksen siitä, että kun me olemme lainsäätäjiä, niin meidän pitäisi tuntea lakia. Meidän pitäisi tuntea lakia siltä osin, että me emme anna väärää todistusta siitä, että meidän lakimme on syrjivä tai eriarvoistava joitain henkilöitä kohtaan. Tätä ongelmaa ei oikeasti ole. Tästä on tehty ongelma, koska jotkut ovat niin halunneet.

Sitten toisekseen haluan nostaa esille yhden näkökulman, mistä en ole aikaisemmin vielä puhunut. Se on tämä hallituksen esitys siltä osin, että hallituksen esityksessä sanotaan, että lapsen uskonnollisen aseman määräytyminen muutetaan. Nythän se on niin, että äidin

päätösvallassa on sanoa, jos ei yksimielisyyttä perheessä synny, mitä uskontokuntaa mahdollisesti lapsi edustaa. Tällä on sellainen merkitys, että se vaikuttaa lapsen kasvatukseen varhaiskasvatuksessa ja koulussa, se vaikuttaa siihen, pääseekö hän mukaan esimerkiksi uskontotunneille vai ei.

Täällä on paljon puhuttu näiden vuosien aikana siitä, että tämä lakiesitys, avioliittolain muuttaminen, ei ole keneltäkään pois, mutta tässäkin on yksi pieni esimerkki siitä, keneltä tämä on pois. Lakivaliokunta on perustellut tätä muuttamista siten, että tämä muutos on tarpeen, koska se kohtelee erilaisia perhemuotoja samalla tavalla tästä eteenpäin. Ja tätä on perusteltu lakivaliokunnan kannalta yhteisvastuulla ja yhdenvertaisuudella ajatellen päätöksiä lasta koskevista asioista: yhdessä perhe päättää tai ei päätä. Tämä on minun mielestäni tosi huono perustelu. Meillä kuitenkin suurin osa perheistä on ihan normaaleja heteroperheitä, lähestulkoon kaikki tässä maassa, ja nytten käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että jos on tulevaisuudessa näitä isättömiä lapsia, niin kuin niitä jatkossakin on tässä yhteiskunnassa, niin käytännössä äiti ei enää voi sanoa, että meidän lapsemme muuten menee sitten ihan normaalille uskontotunnille. No, tämä kuulostaa vähäiseltä asialta, mutta tällä on kauaskantoiset seuraukset. Tällä on sellaiset seuraukset, että me rupeamme pala palalta murentamaan tätä uskonnonvapautta ja sananvapautta tässä maassa. Me emme anna enää päätösvaltaa edes vanhemmille, äidille tässä tapauksessa, vaan me haluamme siirtää sen päätösvallan jonkun tuomarin käsiin tai yhteiskunnalle.

Meidän tulisi kuitenkin ymmärtää se, että nyt jos tämä laki tullaan hyväksymään vuonna 2017 keväällä kokonaisuudessaan, niin meillä on edessä se, että kirkko tulee luopumaan todennäköisesti vihkimisoikeudestaan. Kirkolla ei ole mitään muuta vaihtoehtoa. On aivan hurskastelua täällä kenenkään lainsäätäjän sanoa, että kirkko saa tehdä itse omat päätöksensä. Minä väitän, että seuraavana hetkenä, välittömästi, sieltä vasemmalta siiveltä ruvetaan vaatimaan kirkolta kirkollisveronkanto-oikeutta pois, jos he eivät tule vihkimään samaa sukupuolta olevia henkilöitä. Tämä on pala palalta norsun syömistä, kuten edustaja Laukkanen kertoi, pala palalta me murramme kaikki ne esteet sen tieltä, ettei tämä yhteiskunta muuttuisi yhä enemmän liberaalisempaan suuntaan.

Arvoisa puhemies! Olisin toivonut Suomen eduskunnalta toisenlaista lähestymistapaa tämmöisiin vaikeisiin, kipeisiin koko yhteiskuntaa koskettaviin lakimuutoksiin. Olisin toivonut, että lakivaliokunta olisi seissyt viime vaalikauden lakivaliokunnan näkemyksen takana. Viime vaalikautenahan lakivaliokunnassa — itsekin olin siellä mukana — keskusteltiin tästä asiasta, että lapsivaikutusten arviointi tässä asiassa on tärkeää tehdä. Tämä oli muun muassa yksi peruste, minkä takia lakivaliokunta ei tätä hyväksynyt viime vaalikautena, vaikka se äänestyksessä täällä salissa voittikin. Silloin lakivaliokunta totesi, että lapsivaikutusten arviointi perustuu lapsen oikeuksien yleissopimuksen mukaiseen vaatimukseen asettaa lapsen etu ensisijaiseksi kaikessa lapsiin kohdistuvassa päätöksenteossa. Tästä oli oikein oikeusministeriön suositus tässä arviossa. Tässä salissa, ikävä kyllä, on lapsen etu jätetty aikuisen edun jalkoihin. Lapsen etua ei haluttu tutkia lapsivaikutusarvioinnin kautta, vaan lapsen ääni hukkui meidän aikuisten kilpahuudantaan siitä, mitä minulle kuuluu.

On valitettavaa, että osaltani joudun vastustamaan oman hallituksen lakiesitystä. Tiedän, että se on ainoa vaihtoehto, kun on kysymys lasten oikeuksista isään ja äitiin.

16.28 **Simon Elo ps:** Arvoisa puhemies! Edustaja Laukkanen, kun minä kävin koulun, ja siitä ei kauhean kauaa ole, pulpetti oli tyhjä, vailla Raamattua. Jotkut arvot ovat silti ajat-

tomia. Peruskallio, joka ei huoju eikä kaadu maailman myrskyissä. Jokaisella, jokaisella on maailmankuva: kristillinen, ateistinen, uskonnoton tai jokin muu uskontokunta. Uskonnon- ja mielipiteenvapaus turvaavat jokaisen, jokaisen oikeuden maailmankuvaansa. Kunnioitan niitä ihmisiä, jotka kannattavat avioliittolain muutosta, ovat sitä kannattaneet. Kunnioitan heitä. He ovat käyttäneet demokraattista vaikutusmahdollisuuttaan, ja tätä kunnioittaen tämä hallitus nyt esittää avioliittolain edellyttämiä lainmuutoksia. Minun mielestäni on johdonmukaista se, että kansan tahtoa, joka on tullut kansalaisaloitteen ja sitten kansaa edustavan eduskunnan enemmistön päätöksellä, on näin kunnioitettu. Kunnioitan demokratiaa ja Suomen lakia. Maailmankuvani ei kuitenkaan muutu. Minulle avioliitto on nyt ja aina yhden miehen ja yhden naisen välinen instituutio. — Huomaatte, että tietoisesti sanon nimenomaan yhden naisen ja yhden miehen välinen instituutio.

Yksi osapuoli on tässä keskustelussa kylläkin onnistunut juurruttamaan keskusteluun tasa-arvoisen avioliiton käsitteen — tämähän on tietysti retoriikkaa — vaikka avioliittolaki oli jo tasa-arvoinen ennen tätä tehtyä muutosta. Kuka tahansa täysi-ikäinen mies ja nainen saattoivat solmia avioliiton riippumatta taustastaan. Kun katsoo historiaa ja vielä joitakin nykyisiäkin yhteiskuntia, niin tämähän ei ole asiaintila kaikkialla: erilaisia rajoituksia säädetään näissä kysymyksissä ja myös rikkoen ihmisoikeuksia. Avioliittolakimme siis toisin sanoen oli jo aikaisemmin täysin YK:n ihmisoikeusjulistuksen vaatimukset täyttävä.

19.2.2001 edustaja Vistbacka perussuomalaisista puhui seuraavasti: "Tämä hivutustaktiikka on toiminut hämmästyttävän hyvin, ja osa ihmisistä ei vieläkään ole kyennyt tai ei halua nähdä lain lopullista päämäärää, joka on samanarvoinen asema avioliiton kanssa." Näin edustaja Vistbacka puhui tässä salissa, tai sanotaanko tuolla suuressa salissa, silloin kun käsiteltiin lakiesitystä rekisteröidystä parisuhdelainsäädännöstä. Katsokaa itse arkistoista. Monet edustajat eri puolueista sanoivat, että on pelottelua puhua siitä, että kun säädetään rekisteröity parisuhdelainsäädäntö, se missään vaiheessa johtaisi siihen, että rekisteröidyn parisuhdelain kautta tulisi lopulta samanarvoinen asema avioliiton kanssa. Monet varoittivat siitä myös samaan aikaan, että niin tulee käymään, ja niinhän on käynyt. Valtiopäivämies Vistbacka on kauaskatseinen mies.

Hivutustaktiikka jatkuu, mikä näkyy esimerkiksi edustaja Marinin vaatimuksessa uusista lakimuutoksista. Tietysti mielelläni kuulisin tarkemmin, mitä nämä uudet lakimuutosvaatimukset ovat. Eikö tämäkään lainsäädäntö ole vielä se kuuluisa tasa-arvoinen avioliittolaki? Sitkeästi halutaan myös muuttaa perhekäsitys. Tässä ei ole kyse pelkästään avioliittolain muutoksesta tässä kokonaisuudessa, vaan koko perhekäsityksen muuttamisesta.

Kannatan vastalause-esitystä, ja näin ollen tulen äänestämään niin sanotun avioliittolain liitännäislakeja vastaan. Tämä on tietysti aika kova ratkaisu hallituspuolueen edustajalta, mutta jotkin arvot ovat ajattomia, muuttuvassa maailmassa on jotain pysyvää.

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Mennään puhujalistaan, ja sitten jokaisella on kyllä mahdollisuus käyttää puheenvuoro.

16.33 **Sari Essayah kd:** Arvoisa rouva puhemies! Täällä yhdyn niihin, jotka ovat todenneet, että tulevat huomenna äänestämään tämän vastalauseen mukaisesti näitten lakiesitysten hylkäyksen puolesta. Tuossa vastalauseessa on erittäin hyvin, seikkaperäisesti, käyty läpi nämä kuusi eri lakia ja todettu, minkä tähden näitä lainsäädäntömuutoksia ei kannateta.

Viime viikolla kävimme täällä hyvin seikkaperäisen mutta myöskin, voi sanoa, sävyltään toinen toistamme kunnioittavan keskustelun, ja toivon, että vaikka tässä tänäänkin vähän tunteet nousevat pintaan, niin kuitenkin tämä toinen toisemme kunnioitus säilyy, ja näytämme sen, että osaamme olla sivistyneesti eri mieltä asioista. Yhdyn myöskin niihin puheenvuoroihin, joissa täällä on todettu, että olisi ollut hyvä, jos olisi odotettu, että tämä Aito avioliitto -kansalaisaloite tulee eduskuntaan ennen kuin näitä liitännäislakeja olisi lähdetty viemään eteenpäin, jolloinka sitten nämä lainsäädäntöasiat olisi voitu käsitellä oikeassa järjestyksessä. Mutta tällä hetkellä meillä on siis tosiaankin esillä nämä liitännäislait, ja huomenna niistä äänestämme. Viime viikolla kävin aika pitkästi läpi näitä lakeja ja nyt oikeastaan vain ihan summaan muutaman kohdan sieltä.

Ehkä eniten täällä salissa on käyty keskustelua siitä, miten nämä liitännäislait eivät tosiaankaan ole pelkkiä teknisiä muutoksia vaan näitten lakien vaikutukset ulottuvat koko yhteiskunnassa monille eri alueille, perintökaareen, perheoikeuteen, lasten asemaan. Ja tietysti myöskin — niin kuin täällä on viitattu — sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan lainsäädäntöesitykset, joita tulee ilmeisesti yli sataan lakiin, odottavat sitten vielä käsittelyään.

Lapsivaikutusten arvioinnista on puhuttu paljon, ja siinä mielessä haluan vain todeta, niin kuin täällä on sanottu, että lapsiasiavaltuutettu ja myöskin oikeusministeriö viime kaudella totesivat, että olisi hyvä tehdä tämä lapsivaikutusten arviointi. Ja siinähän nimenomaan on kysymys siitä, että katsotaan, mihin kaikkiin asioihin lainsäädännössä ja esimerkiksi taloudessa tämä mahdollinen lakimuutos tulee vaikuttamaan. Yksi sellainen asia, mikä varmasti olisi ollut syytä käsitellä, on se, kuinka monet maat tulevat tämän jälkeen sulkemaan adoption Suomeen kaikilta pareilta. Elikkä on useita maita, jotka eivät anna lapsia adoptoitavaksi samaa sukupuolta oleville pareille, ja nyt tämän sukupuolineutraalin avioliittolain muutoksen myötä sitten myöskin Suomelta ovet sulkeutuvat.

No, toinen asia: uskonnonvapauslaki, johon tulee muutos. Tämähän ihan lakivaliokunnan mietinnön mukaisestikin oli sellainen, voisiko sanoa, vähän ylimääräinen muutos, elikkä varsinaisesti tästä avioliittolain muutoksesta ei ole suoraan johdettavissa tätä lainmuutoksen tarvetta. Se todetaan ihan selkeästi siinä mietinnössä. Ja kuitenkin sitten tähän suuntaan nyt on haluttu mennä, ja kyllä tämä tällaista niin sanottua positiivista uskonnonvapautta tulee rajoittamaan, koska se lisää sellaista uskonnollista juurettomuutta ja uskonnottomuutta ja siinä mielessä kaventaa sitä myönteistä uskonnon vapautta.

Sitten kolmantena asiana vielä nostan esille kristilliset kirkot, jotka tällä hetkellä suorittavat suurimman osan avioliittoon vihkimisestä. Ne eivät vielä ole muodostaneet kantaa tähän uuteen tilanteeseen, ja tällä hetkellähän Suomessa mikään kirkkokunta ei näe avioliittoa millään muulla tavalla kuin miehen ja naisen välisenä. Siinä mielessä tämä tulee olemaan suuri haaste myöskin kirkkokunnille ja myöskin muille uskontokunnille, jotka joutuvat tähän asiaan sitten ottamaan kantaa.

Kun Isossa-Britanniassa ja Norjassa tehtiin vastaava lainmuutos eli muutettiin lakia sukupuolineutraaliksi, niin näissä maissa katsottiin tarpeelliseksi aivan erikseen alleviivata sitä, että tämä lainmuutos ei vie uskonnollisilta yhdyskunnilta millään tavalla niitten opillista vapautta ja uskonnonvapautta sen suhteen, minkä he katsovat avioliitoksi ja mitä he haluavat esimerkiksi omissa seremonioissaan olla liittämässä yhteen tahi siunaamassa. Mietin, että Suomessakin olisi voinut olla paikallaan, että tästä olisi esimerkiksi mietinnössä mainittu, koska voin kuvitella, että saattaa tulla sellainen tilanne, että kenties esimerkiksi jonkun kirkkokunnan vihkimisoikeuden omaava henkilö saattaa itse ajatella tästä asiasta

toisella tavalla kuin kenties oma kirkkokunta ja ehkä saa päähänsä sitten sen, että hänpä suorittaa tällaisen vihkimyksen. Olisi ollut tärkeää oikeudellisen selvyyden takia kirjata selkeästi, niin kuin Norjassa on tehty, että mikäli kirkkokunnalla ei ole liturgista kaavaa tätä samaa sukupuolta olevien henkilöitten vihkimistä varten, niin myöskään tällainen vihkimys ei ole juridisesti pätevä. Täällä muutamissa puheenvuoroissa tuli esille tämä paine, mikä tulee varmasti sitten uskonnollisiin yhdyskuntiin, kun maallinen ja sitten toisaalta kirkkojen opillinen näkemys avioliitosta erkanevat. Sitä painetta varmasti muodostuu, ja on hyvinkin nähtävissä niitä tilanteita, joissa joko henkilöt käyttävät omaa vapauttaan tai sitten voi olla myöskin niitä pareja, jotka ikään kuin testaavat tätä tilannetta ja lähtevät pyytämään vihkimystä, vaikka kirkkokunnalla ei siihen olisi liturgista kaavaa.

Sitten ehkä viimeisenä asiana vielä nostaisin esille tämän kohdan, jossa tosiaankin tämä rekisteröity parisuhde kuitenkin jää tuonne lainsäädäntöön sellaisena jonkunlaisena jäänteenä. Uusia rekisteröityjä parisuhteita ei voida solmia, mutta kuitenkin Suomessa on niitä ihmisiä, jotka ovat rekisteröidyssä parisuhteessa ja haluavat siinä myöskin jatkaa. Eli he näkevät avioliiton miehen ja naisen välisenä ja haluavat jatkaa rekisteröidyssä parisuhteessa, ja tietenkin on tärkeää, että heille tämä oikeus suodaan, mutta sitten toisaalta tullaan tähän tilanteeseen, että sitten ulkomailla rekisteröity parisuhde hyväksytään Suomessa, vaikka Suomessa ei enää sen jälkeen, kun tämä laki muuttuu, voida rekisteröidä parisuhteita. Toisaalta sitten Suomessa parisuhteen rekisteröineet henkilöt voivat pelkällä ilmoitusmenettelyllä muuttaa tämän rekisteröidyn parisuhteen avioliitoksi, kun taas ulkomailla rekisteröidyn parisuhteen solmineet eivät näin voi tehdä. Ja muistaakseni edustaja Räsänen edellä taisi mainita siitä, että kun tämän sukupuolineutraalin avioliittolain yhteydessä on paljon tätä tasa-arvo-sanaa käytetty, niin kyllä tässä herää kysymys näistä yhdenvertaisuusnäkökulmista näiltä osin. Luomme sekavaa lainsäädäntöä myöskin tällä tavoin. Siinä mielessä yhdyn myös edustaja Laukkasen toteamukseen, että kaikissa näissä valiokunnan kuulemisissa tuotiin esille se, että tätä lainsäädäntöä on tehty hätiköiden ja myöskin huonolla valmistelulla ja että siinä on paljon sellaisia puutteita, joita ei olisi tullut tällä tavoin viedä eteenpäin.

Mutta kristillisdemokraattina tiedän, että demokratia tässä talossa puhuu, ja huomenna sitten äänestyksessä näemme, millä tavalla itse kukin näihin liitännäislakeihin ottaa kantaa. Itse olisin kyllä toivonut — ja vetosin vielä useaan kertaan hallitukseen — että me olisimme tosiaankin käsitelleet tämän Aito avioliitto -kansalaisaloitteen ennen kuin näitä liitännäislakeja oltaisiin viety eteenpäin, mutta ikävä kyllä hallitus ei tässä sitten taipunut näihin pyyntöihin.

16.43 **Leena Meri ps:** Kiitos, rouva puhemies! Täällä on puhuttu siitä, että toiset ihmiset kokevat loukkaavana sen, että täällä oltaisiin asioista eri mieltä. Mielestäni on erittäin arvokasta ja tärkeää, että ihmiset saavat kertoa omista näkemyksistään, tuntemuksistaan ja erityisesti näin syvälle menevistä ajatuksistaan, ja siinä ei ole ketään tarkoitus loukata. En ainakaan minä koe, että minä ketään haluan loukata, eikä täällä minusta ole ollut sellaista ilmapiiriä, eikä sitä pidä niin ottaa. Meillä jokaisella on oma arvomaailmamme. Itse en ole uskonnollinen ihminen enkä perusta elämääni uskontoon, mutta minulla on myös tiettyjä perusarvoja, ja ymmärrän sen, että toisille ihmisille — ja myös minulle — avioliitto on erittäin tärkeä instituutio miehen ja naisen välisenä suhteena, joka voi olla mahdollinen vain miehille ja naisille.

Minuun on ollut hyvin paljon eri-ikäisiä, erityisesti vanhempia ihmisiä yhteydessä, ja he ovat ihan keskeisenä kriteerinä minua äänestäessään halunneet tietää, miten suhtaudun tähän miehen ja naisen väliseen avioliittoon ja näihin liitännäislakeihin. Se on ollut heille keskeinen asia. Jo silloin olen kertonut heille, että haluaisin pitää tämän instituution erillään, koska laki rekisteröidystä parisuhteesta, joka meillä on ollut voimassa ja tällä hetkellä on, takaa samat taloudelliset oikeudet aviopareille. En oikeastaan ole nähnyt, miksi tämä oli niin iso asia poliittisesti, miksi sitä piti viedä eteenpäin, aivan kuin se olisi ollut jokin ihmisoikeusloukkaus, kuten edustaja Marin kertoi. Minä en ole koskaan sitä asiaa niin nähnyt, mutta ehkä joku sen niin näkee. Toisaalta me emme ole saaneet siitä mitään huomautuksia. Itsekin toivon, että puhutaan varsinkin näin vaikeista asioista oikeilla termeillä ja niin kuin se asia on ollut. Kukaan ei ole koskaan väittänyt, että Suomessa on tapahtunut tämän suhteen ihmisoikeusloukkauksia.

Kun miettii lapsia, lapsen etua ja lapsivaikutuksia, niin ehkä siinä, jos jossakin tässä lainvalmistelussa, on ihmisoikeusloukkaus. Olen hieman yllättynyt: Tässä syksyllä käsittelimme esimerkiksi subjektiivista päivähoito-oikeutta, ja hyvin kovasanaisesti monet opposition edustajat demareista, vasemmistosta ja vihreistä toivat esille sitä, että hallitus ei ole tehnyt riittävän kattavia vaikutusarvioita koskien naisten asemaa työelämässä ja lasten kehitystä ja näin poispäin. Tässä on kuitenkin hyvinkin merkittäviä muutoksia tulossa, mutta niiden perään ei ole tässä kysytty. Tämä lakihan on tulossa 1.3.2017 voimaan, jos tämä hyväksytään. Siihen on aika runsaasti aikaa, niin että tässä olisi ollut ihan hyvää aikaa vielä pohtia tätä. En tiedä, miksi tämä piti niin kiireesti tehdä. Jotenkin näkisin, että tässä on lapsen oikeus unohtunut aikuisten melskatessa tämän asian ympärillä, ja nähdään se oma oikeus ja omat tekemiset. Meistä ihmisistä asiat näyttäytyvät eri lailla, ja sitä pitää kunnioittaa ja arvostaa. Siinä mielessä olisin toivonut, että tätä olisi monelta kantilta pohdittu.

Juristina jäin miettimään, niin kuin täällä edustaja Laukkanenkin toi esille ja muistaakseni Essayah, että on perintöoikeudellisia asioita, lasten huoltoon, huostaanottoon ja edustamiseen liittyviä asioita, joista voi tulla vielä ongelmia. Niitä kaikkia ei ehkä tässä edes pysty havainnoimaan, niin että sen takia olisi ollut tarpeen semmoinen laajempi arviointi siitä, mitä kaikkia muutoksia tässä on, mutta kun sitä ei ole tehty, niin niitä mekään emme kaikkia havaitse, mikä on minusta erittäin ikävää, koska tässä ei ole mikään hengenhätä tämän asian kanssa. Aina puhutaan, että lait pitää valmistella laadukkaasti, ettei olla sitten hetken päästä, että hupsistakeikkaa, nämä valmisteluthan menivätkin nyt ihan päin mäkeä.

Nimenomaan adoptio-oikeuden kohdalla korostaisin sitä, että kyllä siinä on se lapsen oikeus saada kunnolliset vanhemmat ja isä ja äiti, se malli, eikä se aikuisen oikeus olla vanhempi. Kuten itse täällä edellisellä kerralla kerroin, olen itse lapseton — se on näin minun kohdallani, ja sen kanssa sitten elän.

Lisäksi olisin vielä kertonut siitä, minkä tässä edustaja Essayah otti myös esille, että kirkot saavat nyt sitten valita jatkossa tämän vihkioikeuden käyttämisen. Itse kun olen toiminut maistraatin henkikirjoittajana ja työhöni kuuluivat myös siviilivihkimiset, olen puhunut tästä asiasta, että silloinhan ne resurssit tulevat kohdistumaan maistraattiin. Maistraattikenttä on myös kovassa muutoksessa, ja tätä viestiä olen vienyt ministeriöönkin, että tarkasteltaisiin vielä sitä, että jospa vihkimisestä jonkinlainen rekisteröintimaksu saatettaisiin aikaiseksi näitten kulujen kattamiseksi. Nyt kun tätä kovalla paineella ajetaan eteenpäin, niin kuin täällä on ollut puhetta, niin toivon niiltä ihmisiltä kannatusta sitten, jos tämä maksullisuus tulee keskusteluun ja hyväksyttäväksi, niin että jos niitä paineita sitten tulee sinne

maistraattiin, niin myös kannatetaan sitä maksua eikä sitä sitten vastusteta, koska silloin tuleekin tilanne, että siellä ei ole resursseja siihen vihkimiseen.

Vielä olisin todennut, mitä jo aikaisemmassa puheenvuorossani sanoin: tänä päivänäkin oheishuoltajajärjestelmällä saa lapselle toisen huoltajan, niin että se ei ole minkään ongelma. En lähtisi kiirehtimään ja julistamaan täällä mitään äitiyslakeja, ei kai siitäkään nyt ole tehty mitään vaikutusarviointeja. Siellä on olemassa instituutio tällä hetkellä, lapsella on oikeus saada oheishuoltaja, se ei ole mikään ongelma, jos sellainen tarve on.

Ilmoitan tässä myös kantani — olen varajäsen lakivaliokunnassa ja allekirjoitinkin kerran jo sen vastalauseen, mutta en ollut sitten siinä tietyssä kokouksessa paikalla, kun olin perustuslakivaliokunnan kokouksessa. Ilmoitan, että kannatan sitä ja tulen äänestämään näitä liitännäislakeja vastaan. — Kiitos.

16.49 **Katja Hänninen vas:** Arvoisa rouva puhemies! Hyvät edustajat! Huomaa, että käymme keskustelua aiheesta, jossa on tunteita ja muuta pelissä. Minusta on hienoa kuitenkin, että täällä puhutaan isoista ja tärkeistä arvoista, ja sen takia minäkin nousin tänne pönttöön, vaikka en alun perin ollut aikonut pitää puheenvuoroa.

Itse olen lakivaliokunnan jäsen myös ja ollut mukana mietintöä laatimassa, ja näen, että tämä on todella tärkeä askel kohti ihmisoikeuksia ja tasa-arvoa myös Suomessa. En näe siinä ristiriitaa myöskään kristillisen uskon näkökulmasta. Itse olen toisen kauden kirkkovaltuutettu, ja jos minä tätä peilaan myös omien arvojeni kautta, niin kun aina sanotaan, että on nämä kolme, usko, toivo ja rakkaus ja suurin niistä on rakkaus, näin minäkin ajattelen. Tiedän, että on avioliittoja, joissa on rakkautta. Tiedän, että on avioliittoja, joissa sitä ei ole. Toivon tietysti, että kaikissa avioliitoissa sitä on ja paljon ja sitä tuhlataan.

Ajattelen myös lapsia, lapsia, jotka ovat yksinhuoltajaperheissä tai perheissä, joista toinen vanhemmista on menehtynyt, tai sellaisissa perheissä, joissa kumpikaan vanhemmista ei pysty ottamaan vastuuta lapsista vaan lapset ovat niin sanotusti heitteillä. On huostaan otettuja lapsia, on pahoinvoivia lapsia, nuoria ja vanhempia. Mikä onkaan siis se lapsen etu? Lapsen etu on se, että lapset kaikki maailmassa saisivat elää turvallisessa kasvuympäristössä rakkauden ympäröimänä. Että olisi turvalliset vanhemmat, aikuiset lähellä, joihin voi turvata silloin, kun on vaikeaa ja vaikka ei olisi vaikeaakaan.

Elikkä näen, että tämä keskustelu lapsen oikeuksista pitäisi käydä nimenomaan siitä näkökulmasta, minkälaisissa olosuhteissa lapsemme kasvavat. Siihen ei vaikuta se, mikä on vanhemman seksuaalinen suuntautuminen, eikä siihen vaikuta se, elääkö lapsi sen yhden vanhemman tai kahden vanhemman taloudessa, perheessä, vaan siihen vaikuttaa vain se, minkälaiset ovat ne olosuhteet, onko siellä se rakastava aikuinen läsnä. Ei se ole aina se biologinen äiti tai isä. Suomeen on adoptoitu paljon lapsia ulkomailta, toki myös Suomesta. Tiedetään, että se ei ole mikään tae, että kun on biologiset isä ja äiti, siellä on sen lapsen hyvä olla ja elää, vaikka tätä me kaikki täällä toivomme.

Itsekin viiden lapsen äitinä aina ajattelen omia lapsiani. Pohdin sitä omaa riittämättömyyttäkin välillä: olenko ollut läsnä aina silloin, kun minua on tarvittu, ja minkälainen roolihahmo olen omille lapsilleni. Joudun olemaan työni vuoksi paljon poissa kotoa, ja siitäkin tietysti välillä omatunto soimaa. Minulla on onni, minulla on siellä se toinen puoli, kumppani, joka huolehtii arjen pyörityksestä, mutta kaikilla ei näin välttämättä aina ole. Ja siitä huolimatta aina se lapsen etu, se on se, mikä on se tärkein, prioriteetti ykkönen.

Joka toinen avioliitto tietääkseni päätyy tänä päivänä eroon. Mikä sitten on syy? En tiedä, en ole niitä analysoinut. Mutta näkisin, vaikka se tässäkin keskustelussa unohtuu, että

kun puhutaan tasa-arvoisesta avioliittolaista, niin lähtökohta on se, että kaikilla meillä siihen sukupuoleen ja seksuaaliseen suuntaantumiseen katsomatta olisi yhtäläiset oikeudet solmia avioliitto. Sen takia itse olen tätä viime vaalikaudella kannattanut ja edelleen kannatan.

Puhuttiin demokratiasta ja siitä, kuinka tärkeä meidän on demokratiaa noudattaa ja kunnioittaa. Siitä huolimatta esimerkiksi edustaja Elo sanoi, että tulee huomenna äänestämään vastaan eli näitä liitännäislakeja vastaan, vaikka totesi, että hän kunnioittaa sitä, että viime vaalikaudella tämä Suomen historian ensimmäinen eduskunnassa hyväksytyksi tullut kansalaisaloite on edennyt ja perussuomalaisten oma ministeri Lindström on tämän hallituksen esityksen ja nämä liitännäislait tuonut eduskuntaan. Minusta se oli aika rohkea teko tietäen, mikä hänenkin kantansa tähän asiaan viime vaalikaudella oli. Mutta hän kunnioittaa käytännössä ja konkreettisesti sitä eduskunnan tahtotilaa, mikä viime vaalikaudella tässä salissa yhdessä mitattiin.

Toivon, että nämä liitännäislait tulevat hyväksytyksi. Ja toivon myös, että ne epäkohdat ja ne asiat, jotka tässä jo edellisessä puheenvuorossa edustaja Marin otti esille, tämä translain kokonaisuudistus myös aloitettaisiin tällä vaalikaudella ja saataisiin myös käsiteltyä nyt tämän vaalikauden aikana, samoin kuin tietysti tämä hedelmöityshoitolakiasia. Että voitaisiin oikeasti sanoa, että lapset olisivat yhdenvertaisia riippumatta siitä, syntyvätkö he kahta samaa sukupuolta olevan vanhemman perheeseen vai kahta eri sukupuolta olevan vanhemman perheeseen. Toivoisin, että tämä olisi eduskunnan yhteinen tahtotila.

16.55 **Sanna Marin sd:** Arvoisa puhemies! Täällä muun muassa edustaja Räsänen ja edustaja Niikko nostivat esiin lapsen oikeudet. No, minä olen itse kasvanut sateenkaariperheessä, jossa vanhempina on ollut kaksi naista, ja minä voisin toki käydä teidän kanssanne täällä pitkäänkin keskustelua lapsen asemasta, lapsen oikeuksista, lasten tilanteista, perheiden tilanteista sellaisissa perheissä, joissa on esimerkiksi kaksi samaa sukupuolta olevaa vanhempaa, mutta minä en aio sitä tehdä, koska me emme tänään käsittele täällä tasa-arvoista avioliittolakia, vaan me käsittelemme täällä tähän jo hyväksyttyyn avioliittolakiin liittyviä liitännäislakeja. Kyse on siis lakeihin tehtävistä teknisistä muutoksista, joita pitää tehdä sen takia, että edellinen eduskunta hyväksyi tasa-arvoisen avioliittolain. Olisi hyvin erikoista, jos me emme nytten muuttaisi meidän lainsäädäntöämme yhdenmukaiseksi, yhdensuuntaiseksi jo tämän tehdyn lakimuutoksen kanssa.

Oikeastaan syy siihen, minkä takia pyysin tämän puheenvuoron, oli vain korjata nämä virheelliset käsitykset, mitä tästä keskustelusta ehkä syntyi — ensinnäkin siitä, mitä me olemme täällä käsittelemässä ja mistä huomenna äänestetään. Täällä on muutamassa puheenvuorossa esitetty väite siitä, että tämä lainvalmistelu näiden liitännäislakien tai tasa-arvoisen avioliittolain osalta olisi ollut hätiköityä ja puutteellista. Muun muassa edustaja Essayah totesi, että asiantuntijakuulemisissa on tällainen näkemys tullut esiin. Näin ei kuitenkaan ole. Asiantuntijakuulemisissa ei todettu, että juuri nämä lakimuutokset tai se avioliittolain muutos olisivat olleet hätiköityjä. Sen sijaan siellä todettiin kyllä se, että silloin tehtiin iso virhe, kun lähdettiin tekemään erillislainsäädäntöä rekisteröidystä parisuhteesta. Eli kun silloin lähdettiin eriyttämään lainsäädäntöä, niin se on johtanut sekaviin ja ongelmallisiin tilanteisiin. Nyt me olemme korjaamassa näitä epäkohtia, tätä tilannetta. Tästä varmaan täällä salissa puhuttiin, kun puhuttiin hätiköidystä ja puutteellisesta lainvalmistelusta. Eli jos asiat olisi jo alun perin tehty hyvin, niin tätäkään käsittelyä ei nyt tarvittaisi.

Mutta me olemme siis nytten muuttamassa näitä liitännäislakeja samansuuntaisiksi jo muutetun tasa-arvoisen avioliittolain kanssa. Eli nyt ehdotetaan muutettaviksi avioliittolakia, rekisteröidystä parisuhteesta annettua lakia, väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annettua lakia, transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta annettua lakia, uskonnonvapauslakia ja hedelmöityshoidoista annettua lakia. Ja luen nyt täältä, ihan tästä valiokunnan mietinnöstä hallituksen esityksestä: "Ehdotetut muutokset ovat seurausta" — siis seurausta — "jo vahvistetusta lainmuutoksesta, jolla avioliittolain säännökset muutettiin sukupuolineutraaliin muotoon." Eli tästä nyt on kyse.

Täällä esitetään muun muassa muutettavaksi rekisteröidyn parisuhteen osalta, että se ilmoituksella voidaan muuttaa avioliitoksi. Tämä on järkevää ihan vain siitäkin syystä, että meidän viranomaisilla olisi aika ongelmallista käsitellä sellaista tilannetta, että jokainen solmittaisiin avioliitoksi erikseen. Tämä ilmoitusmenettely helpottaa siinä mielessä tätä, ja sen myös lakivaliokunta on omassa mietinnössään todennut. Toisaalta myös muutetaan muun muassa tätä lakia transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta siltä osalta, että tämä naimattomuusvaatimus poistuu, ja tämäkin on tekninen muutos. Sekin on hirveän hyvin täällä mietinnössä todettu. Toivon, että todella perehdytte siihen.

Ja sitten edustaja Meri täällä totesi, että Suomi ei ole saanut huomautuksia ihmisoikeustoimijoilta siitä, että meidän lainsäädännössämme olisi ihmisoikeusongelmia. No, tämä ei kuitenkaan pidä paikkaansa. Näihin epäkohtiin muun muassa translain osalta ovat kiinnittäneet huomiota esimerkiksi Eurooppa-neuvoston ihmisoikeusvaltuutettu sekä YK:n kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen ja halventavan kohtelun tai rangaistuksen erityisraportoija. Suomi on siis saanut huomautuksia näistä ongelmista, mitä meillä on esimerkiksi translaissa, joten se, mitä edustaja Meri tässä aikaisemmin totesi, ei yksinkertaisesti pidä paikkaansa.

Minä ymmärrän kyllä sen, että eduskunnalla on kova tarve käydä uudelleen se keskustelu, mitä viime kaudella käytiin, mutta kyse ei nyt ole siitä. Kyse on teknisistä lainmuutoksista, jotta tämä tasa-arvoinen laki, tämä kokonaisuus, voi astua voimaan maaliskuun alussa. Siitä on kyse, ja toivon, että me emme nyt jatka tätä keskustelua sen pidemmälti siitä, pitääkö tasa-arvoinen avioliittolaki hyväksyä vai ei, kun se viime kaudella jo hyväksyttiin.

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Mennään tätä puhujalistaa, ja sitten otetaan lopuksi vastauspuheenvuoroja.

17.00 **Antero Laukkanen kd:** Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Marinin muisti on hieman valikoiva. Ensinnäkin, mitä tulee tähän kiireeseen, sehän oli aivan ilmeistä. Nämä liitännäislaithan annettiin kesällä, kesäaikaan ne käsiteltiin ministeriössä, lausuntopyyntöjä ei lähetetty eduskuntaryhmille. En millään tavalla voi pitää tällaista valmistelua edes kohtuullisena, kun ei edes eduskuntaryhmille kerrota, mitä ollaan tekemässä. Kristillinen eduskuntaryhmä sai vahingossa tietää tästä, kun aktiivinen kansalainen lähetti sähköpostia yhdelle edustajistamme ja kertoi, että oletteko kuulleet, että tällaiset ja tällaiset muutokset ovat tekeillä. En ihan jaksa uskoa, että edustaja Marinkaan pitää tätä hyvänä menettelynä, että kesäaikaan, ikään kuin puun takana, kun kaikki ovat lomalla, tämmöisiä tärkeitä valmisteluja tehdään.

Edustaja Marin, avioliittoon liittyvät lait eivät koskaan ole tekniikkaa, ne ovat paljon syvällisempiä, kauaskantoisempia. Nyt tässä, kun tätä esitystä valmisteltiin, ministeriön

edustaja sanoi meille, että nämä muutokset ovat teknisiä muutoksia. Ministeriön edustaja tai joku muu voi pitää niitä teknisinä, mutta kyllä avioliitto on lapsen tulevaisuuteen liittyvä, ja näitä valtavia asioita — tähän liittyy lähes 200 lakia ja asetusta — ei millään voi pitää vain teknisinä asioina.

Sitten kun tässä edustaja Marin mainitsi sellaisen asian, että olisimme jotenkin arvostelleet sitä, minkälaisia lapsia syntyy sateenkaariperheissä tai minkälaisissa olosuhteissa, ovatko he onnellisia tai onnettomia, niin ainakaan minä en rohkene sanoa kenenkään perheestä yhtään mitään. En edes kahdenkeskisissä keskusteluissa rohkene ruveta arvioimaan jonkun toisen perhe-elämää tai -muotoa. Se on jokaisen ihmisen yksityisasia, miten hän perheensä järjestelee ja miten hänen lapsensa voi. Mutta sen voin sanoa, että kun olen itse lastenkodin kasvatti — ei isää, ei äitiä ensimmäisen kuuden ja puolen vuoden aikana — tätä isättömyyttä ja äidittömyyttä, sitä vammaa, on tässä sitten hoidettu koko elinikä. Itselleni se on aiheuttanut paljon isoja kysymyksiä, joihin olen sitten erilaisten terapioiden ja psykiatrien kanssa keskustellessani löytänyt vastauksia. Minulle semmoinen ajatus, että se, että lapsella ei ole isää tai äitiä, ei vaikuttaisi lapseen mitenkään, on vieras. Kyllä meillä lastenkodissa oli rakkautta ihan riittävästi, sitä oli hyvin paljon siellä — sattui hyvä lastenkoti — mutta se isän ja äidin läsnäolon puute oli hankala yhtälö. Tätä asiaa ollaan perheessä vaimonkin kanssa työstetty, kun on joitakin käyttäytymismalleja itselläni, joita en ymmärrä, joiden juuret sitten löytyvät sieltä, että ei ole ollut tätä isän ja äidin mallia. Sellaiseen yhtälöön en usko, että olisi jotenkin täysin neutraali joku semmoinen tila, rakkauden olotila, jossa ihmisen persoonaan vaikuttavat eri kehitysvaiheet jotenkin... Joissakin perheissä niitä ei olisi ja toisissa niitä on, en usko sellaiseen.

Kaiken kaikkiaan vielä sen verran asiantuntijakuulemisista tuolla lakivaliokunnassa, että aivan niin kuin edustaja Marin ja myös muut valiokunnan edustajat täällä sanoivat, valiokunnan asiantuntijoista suurin osa — eivät kaikki mutta suurin osa — oli sitä mieltä, että tämä muutos ja nämä esitykset seuraavat hyvin sitä avioliittolain muutosta ja ovat siihen katsottuna tarpeellisia muutoksia, mutta melkein heti sen jälkeen he siirtyivät näihin ongelmiin, joita tässä lainsäädännössä ja esityksessä nyt on.

Mutta vielä toistan sen, että keskustelu on ollut hyvää ja asiallista. Ymmärrän sen, että nämä arvolataukset ovat tässä suuret, ja itse kuulun kyllä näihin vanhan liiton miehiin, pidän sitä miehen ja naisen välistä avioliittoa ainoana oikeana avioliittomuotona. Jos joku haluaa jonkun toisen parisuhdemuodon, niin hänellä on siihen oikeus, mutta lainsäädännöllisesti ei pitäisi luoda semmoisia puitteita, joissa luodaan jo lapselle niitä kasvuedellytyksiä, joilla hänellä ei ole isää ja äitiä.

17.05 **Tiina Elovaara ps:** Arvoisa rouva puhemies! Hyvät kollegat! Kuten edellisistä puheenvuoroistakin on huomattu, niin perheitä ja tilanteita on todella erilaisia. Meillä kaikilla on ehkä kuitenkin enemmän yhteistä kuin niitä eroavaisuuksia ainakin siinä, että me kaikki toivomme osaksemme rakkautta ja huolenpitoa ja me olemme kaikki huolissamme perheistä ja lapsista. Siitä minä olen iloinen. Aihe on herkkä, se on koskettavakin, se menee monilla henkilökohtaisellekin tasolle.

Itse haluan omalta osaltani antaa tukeni avioliittolain muutoksille. Keskustelussa esillä ollut normaali heteroperhe on käsitteenä hyvin häilyvä. Ydinperheen käsite on loppujen lopuksikin hyvin uusi. Maailmassa on aina ollut paljon monimuotoisia perheitä ja tilanteita. On viitattu myös biologiaan. Jos tuntee yhtään luonnon monimuotoisuutta, tietää, että monet muutkin lajit muodostavat perheyhteisöjä ja jopa sukupuoltaan hyvin monimuotoisesti.

Arvoisa rouva puhemies! Näin ollen rakkaus, erilaiset perheyhteisöt, elämän ja luonnon monimuotoisuus ovat maailman luonnollisimpia asioita. Kannatan hallituksen esitystä.

17.07 **Päivi Räsänen kd:** Arvoisa rouva puhemies! Rakkaus ja huolenpito ovat ilman muuta ensiarvoisia asioita niin lapsen kuin aikuisen elämässä, mutta niitä ei säädetä tällä lailla. Ylipäänsä lainsäädännön tai politiikan mahdollisuudet ikään kuin hallita rakkautta ovat aika heikot. Toki me voimme luoda niitä verkostoja, joihin sitten voivat ikään kuin pudota ne henkilöt, jotka eivät rakkautta saa lähimmiltään, mutta korostan sitä, että tällä lailla, avioliittoa koskevalla lainsäädännöllä, ei olla nyt ensisijaisesti ei synnyttämässä eikä kieltämässä rakkautta.

Täällä edustaja Marin puhui ennen muuta tästä lain valmistelusta ja siihen kohdistuvasta arvostelusta, mutta haluan tässä nyt muistuttaa siitä, että kun tuota tasa-arvoista avioliittolakia käsiteltiin, niin lakivaliokunta itse silloin viime vaalikaudella kiinnitti huomiota siihen, että ennen näin merkittävien perheoikeudellisten lainsäädäntömuutosten toteuttamista tulisi laatia lapsivaikutusten arviointi. Sitten sanotaan, että asia nousi esille valiokunnan asiantuntijakuulemisissa ja että lapsivaikutusten arviointi perustuu lapsen oikeuksien yleissopimuksen mukaiseen vaatimukseen asettaa lapsen etu ensisijaiseksi kaikessa lapseen kohdistuvassa päätöksenteossa. Silti eduskunta silloin hyväksyi tuon samaa sukupuolta olevien avioliiton, eikä tuota lapsivaikutusten arviointia ole tehty vieläkään. Eli todellakin se puuttuu tästä lainsäädännöstä.

17.09 **Sari Tanus kd:** Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Marin poistui jo salista, mutta olisin halunnut todella hänelle myös viestiä antaa, että nämä liitännäislakimuutokset eivät todellakaan ole teknisiä. Ajattelen, että jos joku väittää näitä teknisiksi, niin ehkä silloin ei ole oikein ymmärtänyt avioliiton merkitystä ja sitä tarkoitusta, mitä varten se on alun perin laitettu.

Mutta, arvoisa puhemies, mitä enemmän luin hallituksen esitystä, sitä enemmän ihmettelin, kuinka ihmeessä tällaista sekavaa ja kaukana kansalaisten yhdenvertaisesta ja tasa-arvoisesta kohtelusta olevaa esitystä yleensä tuodaan tähän saliin. Ollaan kuitenkin Suomessa, ja vuosi on 2016. Ja lakivaliokunnan puheenjohtajan osalta ei voi kuin sanoa, että otan osaa sen vuoksi, että hän on joutunut esittelemään tällaisen hallituksen esityksen tässä salissa. Se ei millään muotoa täytä hyvän hallinnon ja valmistelun kriteereitä. Se on sekava, ja sen lisäksi hallituksen esitys, niin kuin minä sen ymmärrän, sisältää suoranaisia virheitä.

Ai, kuinka virheitä? Jos luette tekstiä, siinä hallituksen esityksen alussa kohdassa 2.1 sanotaan tavoitteet: "tehdä lainsäädäntöön avioliittolain muutoksesta johtuvia välttämättömiä muutoksia". Välttämättömiä muutoksia. Tähän hallituksen lakiesitykseen on sullottu yhteen ja samaan pakettiin eri asioita, joista kaikki eivät todellakaan ole välttämättömiä.

Kohdassa 3 hallituksen esityksen vaikutuksista sanotaan: "Yleistä. Avioliittolain muutoksen vaikutukset on arvioitu lain hyväksymisen yhteydessä eduskunnassa." Ei ole. Näin ei tehty silloin, kun avioliittolakia hyväksyttiin viime kaudella. Tämä on täysi virhe. Pitäisi varmaan rehellisesti sanoa, että se on suora valhe. Lapsivaikutusarviointia ei tehty, vaikka YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista sitä edellyttää ja vaikka myös tämä eduskunta lapsivaikutusten arviointia muissa asioissa vaatii. Miksi lapsivaikutusarviointia ei tehty? Olen kysynyt sitä monta kertaa, mutta kukaan ei tähän mennessä ole antanut minulle siihen vastausta.

Edelleen virheitä: "Tässä esityksessä arvioidaan vain ne vaikutukset, jotka liittyvät esityksessä ehdotettujen täydentävien säännösten toteuttamiseen." Näin ei edelleenkään ole toimittu. Esityksestä voidaan lukea joitakin rivejä, siinä on kyllä kerrottu arviointina taloudellisista vaikutuksista ja vaikutuksista viranomaisten toimintaan, mutta edelleenkään ei sanaakaan lapsivaikutuksista ja niiden arvioinnista.

Eli tällaisena tämän eduskunnan edellyttämien linjausten mukaisesti tällä hallituksen esityksellä ei pitäisi olla mitään edellytyksiä mennä eteenpäin. Mielestäni, jos tämä eduskunta ja kansanedustajat arvostavat omaa työtään ja toimintaansa, ei ole mitään muuta vaihtoehtoa kuin hylätä tämä hallituksen ehdotus.

Rekisteröidystä parisuhteesta täällä on kirjoitettu noin yleisenä toteamuksena: "Rekisteröidyn parisuhteen käsite luotiin aikanaan nimenomaan siksi, että samaa sukupuolta oleville pareille haluttiin antaa pitkälti samat oikeudet ja velvollisuudet kuin aviopareille." Näin oli ja näin on. Tarvittaessa käsitettä olisi voitu täydentää vaikka pari- tai sopimusliitolla, mutta ei. Avioliitto haluttiin alkaa määritellä aivan uudella tavalla. Avioliitto on aina ollut miehen ja naisen välinen instituutio, jolla on paljon paljon laajempi ja merkittävämpi tarkoitus kuin vain ihmisten välisten kiintymyssuhteiden virallistaminen. No, sanottiin, vakuutettiin, etteivät avioliitto ja sen kehykset muka mitenkään muuttuisi, mutta niin kuin olemme todistamassa, tämän pidemmälle ajassa ei olla päästy, kun voidaan todeta, että aivan toisin on käymässä.

Avioliitto solmitaan avioliittolain mukaan vihkimisellä, tarvitaan todistajat, todistajien läsnä ollessa annetaan lupaus tai vala, ja sen jälkeen julistetaan aviopuolisoiksi. Mutta tämän hallituksen esityksen mukaan kaikki edellä mainitut elementit ollaan kyseenalaistamassa, tosin osalta todistajat, lupaus, vihkiminen vaaditaan edelleen. Mutta esimerkiksi rekisteröidyssä parisuhteessa olevilta vaaditaan vain ilmoitus maistraattiin ja ilman sen kummempaa siirrytään avioliittoon. Kysynkin, millä oikeudella. Jos avioliittoa ei mielletä sen kummemmaksi kuin klubiksi, johon pääsee ilmoittautumalla, niin miksi vähemmistöt todellisuudessa alun alkaen alkoivat ajaa muutosta? Eri väyliä avioliittoon — onko se oikeudenmukaista, onko se tasapuolista, toteutuuko yhdenvertaisuus? Ei todellakaan toteudu. Eli edes nämä yhdenvertaisuusverukkeet, joita meille on markkinoitu hallituksen esityksen eteenpäin viemiseksi, eivät tässä toteudu.

Eikä tässä vielä kaikki. Avioliittoon voi päästä myös aivan automaattisesti — uskokaa tai älkää — paitsi ilman vihkimistä, todistajia, lupausta tai valaa ja aviopuolisoiksi julistamista, niin myös ilman ilmoitusta, aivan automaattisesti ilman, että edes ilmoitusta vaaditaan. Nimittäin jos henkilö on rekisteröidyssä parisuhteessa ja lähtee sukupuolenvaihdosprosessiin, niin — lainaan suoraa tekstiä hallituksen esityksestä — "sukupuolen vahvistamistilanteessa rekisteröity parisuhde muuttuu ilman eri toimenpidettä avioliitoksi ja muutos merkitään väestötietojärjestelmään." Siis paitsi avioliiton määritelmä, niin myös vaatimukset siihen pääsemiseksi haluttiin muuttaa, mutta nekin venyvät ja paukkuvat tilanteen mukaan riippuen siitä, kuka ja minkälaisista lähtökohdista haluaa avioliittoon. Että se siitä arvokkaasti avioliitosta, johon osalliseksi sekä homo- että lesboparit halusivat päästä.

Sukupuolenvaihdosprosessiin liittyen: Hallituksen esityksessä on mielenkiintoista myös, että rekisteröidyssä parisuhteessa olevilta edellytyksenä on pidetty toisen osapuolen suostumusta sukupuolenvaihdosprosessiin lähtemisestä. Tätä ehdotetaan muutettavaksi niin, että toinen osapuoli antaa suostumuksensa parisuhteen muuttamiseen avioliitoksi, mutta jos henkilö on avioliitossa, ei tarvittaisi edes toisen suostumusta lainkaan, vaan ehdotetaan, jälleen suora lainaus tekstistä, Suomessa vuonna 2016: "Maistraatin on kuitenkin

ilmoitettava avioliitossa olevan henkilön sukupuolen vahvistamisesta tämän aviopuolisolle. Näin varmistetaan se, että tieto sukupuolen vahvistamisesta tulee aina myös aviopuolison tietoon." Tämä on siis hallituksen esityksen tekstiä eikä mistään vitsikirjasta, vaikka näyttää siis lähinnä enemmänkin vitsikirjan tekstiltä.

Mutta vakavasti: Paitsi, että muutetaan väyliä avioliittoon — siis kaukana yhdenvertaisesta — niin avataan useita väyliä avioliittoon. Ei myöskään enää anneta arvoa avioliiton solmineiden henkilöiden erityisasemalle, sille, että juuri nämä kaksi henkilöä ovat vihkitilaisuudessa todistajien läsnä ollessa antaneet lupauksen, vaan puolisolla on yksipuolisesti oikeus ilman toisen suostumusta vaihtaa sukupuoltaan, ja näin ehdotuksessa myös avioliiton sisältä murennetaan avioliittoa. Matti voi muuttua Maijaksi tai toisinpäin, mutta mitäs siitä, avioliittokäsite venyy ja paukkuu. Paljon ei ole alkuperäisestä jäljellä. Sukupuolenvaihdosprosessi on pitkä ja monimutkainen prosessi, ja siinä on monenlaista paperia. On täysin loogista ja monella tapaa sekä vaihdosprosessiin lähtevää että puolisoa ajatellen järkevää ja oikeudenmukaista, että sukupuolenvaihdosprosessiin lähtevä ei ole avioliitossa eikä rekisteröidyssä parisuhteessa vaan solmii virallisen parisuhteen sitten sukupuolen vahvistamisen jälkeen.

Minulla on tekstiä tässä vielä vaikka kuinka paljon, mutta huomaan, että kello käy. Niin kuin sanoin, jos tämän eduskunnan kansanedustajat arvostavat omaa työtään ja hyvää lainvalmistelua tasavertaisuuden, oikeudenmukaisuuden ja yhdenvertaisuuden nimissä, niin mielestäni ei ole mitään muuta vaihtoehtoa kuin hylätä tämä paketti ja miettiä uudelleen, millä tavalla kaikille toimivia, oikeudenmukaisia lakeja säädetään ja kaikkien ihmisoikeudet (Puhemies koputtaa) ja muut oikeudet tullaan toteuttamaan tässä maassa.

17.20 **Teuvo Hakkarainen ps:** Arvoisa rouva puhemies! Minä en tule kannattamaan hallituksen esitystä, vaikka olenkin hallituksessa. Viime kaudella tuli tämä sukupuolineutraali laki, ja muistaakseni silloin, kun kausi alkoi, sitä ei kannattanut kuin pieni osa eduskunnasta, mutta kun se propaganda käytiin sen kauden aikana, tämä laki meni läpi. Sen verran vellihousuja ollaan tässä salissa, niin miehet kuin naisetkin, ettei pysytä niissä kannoissa, mistä on lähdetty.

Vielä tästä lapsen oikeudesta. Siinä on kysymys lapsen oikeudesta. Jos ajatellaan, kun nykypäivänä tulee näitä huostaanottoja paljon, että kaksi miestä, karvaista miestä, hakee vain sieltä lapsen ja adoptoi sen, mikähän siellä on lapsella tulevaisuus? En voi, en halua edes kuvitella tuommoista hommaa. Minä ymmärrän sitten, jos nämä kaksi karvaista miestä saavat keskenään sen lapsen, olkaa hyvä. Mutta lähteä hakemaan vielä sieltä ja kasvattaa sen, mihin sitten kasvattaa — en minä ymmärrä tämmöistä, tämä on täysin luonnotonta hommaa. Sitten lainsäädännöllä sitä tuetaan täällä. Tämä hallituksen esitys ei ole kannatettava.

17.21 **Päivi Räsänen kd:** Arvoisa rouva puhemies! Tämän keskustelun ja aiempienkin keskustelujen aikana ovat hyvin monipuolisesti tulleet esiin ne näkökulmat, joita tähän avioliittolain muuttamiseen liittyy. Haluan vielä korostaa sitä, että ne muutokset, joita nyt käsitellään, eivät todellakaan ole pelkästään teknisiä, vaan näihin sisältyy hyvinkin syviä arvokannanottoja ja muutoksia esimerkiksi uskonnonvapauslain suhteen, mikä tulee vaikuttamaan ei pelkästään samaa sukupuolta olevien perheiden ja lasten tilanteeseen vaan kaikkiin perheisiin, joissa näitä valintoja joudutaan tekemään.

Olen tyytyväinen siihen, että täällä myös useammat hallituspuolueitten edustajat ovat kertoneet äänestävänsä huomenna näitä lakeja vastaan ja tätä lakiesitystä vastaan. Iloitsen tästä rohkeudesta. Muistutan vielä siitä, että tämä on arvokysymys ja perinteisesti eduskunnassa näissä esimerkiksi avioliittoa koskevissa arvokysymyksissä on todellakin tuo omantunnon vapaus vallinnut, eli jokaisella on oikeus äänestää omien arvojensa ja omantuntonsa pohjalta riippumatta sitten siitä, minkä kannan puolue on ottanut. Tähän haluan huomennakin rohkaista kaikkia.

17.23 **Hannu Hoskonen kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Tämä käsittely avioliittolain muuttamisesta on sellainen asia, joka minun mielestäni olisi pitänyt harkita paljon paljon tarkemmin. Omalta osaltani en voi olla tätä lakiesitystä tukemassa, ja tulen sen mukaan huomenna äänestämään. Pari perustelua asialle.

Ensinnäkin avioliitto on mielestäni yhteiskunnan perusrakenne, solu, johon kaiken tulee perustua. Se on vuosituhantinen perinne, perustuu kristinuskon oppeihin, ja minun mielestäni niiden asioiden heittäminen romukoppaan ei minun omalletunnolleni sovi, ei sitten millään. Tässä ollaan tekemässä mielestäni sellaista virhettä, että kuvitellaan olevamme arvoliberaaleja, mutta oikeasti välillä tuntuu, että onko niitä arvoja olemassakaan. Mutta en lähde ketään siitä sen enempää moittimaan, joka toista mieltä tässä asiassa edustaa. Kunnioitan mielipiteen vapautta ja jokaisen ihmisen vapautta valita, mitä nappia huomenna äänestyksessä painaa.

Kuitenkin olen siitä murheellinen, että nämä yhteiskunnan perusarvot heitetään tällä keinoin menemään. Minulle se ei sovi. Toivoisinkin, että otettaisiin huomioon, mitä edustajat Päivi Räsänen ja Sari Tanus tässä äsken omissa puheenvuoroissaan sanoivat lapsen aseman huomioimisesta. Suomessahan on ollut perinne vuosikymmeniä, vuosisatoja, sanotaan viime vuosisadan aikana, kun Suomi on ollut itsenäinen valtio — täytämme kohtapuoliin sata vuotta — että Suomen valtion tehtävänä on ollut aina asettua heikomman puolelle, tukea sitä heikompaa ja hänen oikeudellista asemaansa, ja lapsi tässä asiassa on juuri se heikoin astia. Suren sitä erittäin suuresti, että tämä asia on jäänyt aivan olemattomalle huomiolle ja se arviointi siitä, mikä on lapsen asema tässä tilanteessa, on edelleen jäänyt tekemättä, niin kuin oivallisesti edustaja Sari Tanus omassa puheenvuorossaan kuvasi. Siihen ei sen enempää. Sitä olisin minäkin odottanut, mutta se nyt taitaa olla, ikävä kyllä, myöhäistä.

Vielä kerran, arvoisa rouva puhemies, en voi hyväksyä tällaista lakia ja sitä, että yhteiskunnan perusarvoja heitetään tällä keinoin menemään. Huomenna tästä äänestetään. Toivon vain, että Suomi selviää tulevista haasteista. Siitä ei kyllä hyvää seuraa minun mielestäni, että vanhat perusarvot heitetään menemään.

17.25 **Antero Laukkanen kd:** Arvoisa rouva puhemies! Tosiaan tässä edustaja Tanuksen hyvin seikkaperäisessä kuvauksessa tuli erittäin hyvin esille se, että itse asiassa tässä esityksessä on avioliiton arvon madaltaminen kysymyksessä. Minä ihan yhden asian tästä vain vielä nostan, kun täällä itse tekstissä sanotaan näin: "Myös ehdotettu ilmoitusmenettely on kannatettava, koska se on paitsi osapuolten myös viranomaisten kannalta yksinkertainen ja vaivaton eikä se vaadi maistraateille lisävoimavaroja. Se, että tässä yhteydessä mahdollistettaisiin vaihtoehdoksi rekisteröidyn parisuhteen muuttaminen avioliitoksi vihkimällä, edellyttäisi sen sijaan maistraattien voimavarojen lisäämistä, mitä valiokunta ei pidä valtiontalouden nykyisessä heikossa tilanteessa perusteltuna." Eli ikään kuin talouden

prioriteetit nostetaan avioliiton yläpuolelle. Se kuvaa vain sitä, mikä tämä henki on: Avioliitto, no, mikä ihmeen avioliitto? Mikä yhteiskunta tarvitsee avioliittoa? No, kyllä kaikki yhteiskunnat tarvitsevat avioliittoa pysyäkseen kasassa. Ja niin kuin tässä erittäin hyvin äskeinen puhuja totesi, niin tällaista instituution murentamista ei pitäisi tapahtua.

17.27 **Sari Tanus kd:** Arvoisa rouva puhemies! Halusin vielä palata tähän puhujapönttöön, nyt kun vihdoin pääsin tänne saliin, vaikka olin täällä jo alkuillasta. Niin kuin näihin asioihin liittyy useasti, niitä kapuloita yritetään laittaa rattaisiin.

Ymmärsin, että täällä oli aiemmin käyty myös tavallaan näistä tulevista lakimuutosehdotuksista tai -toiveista keskustelua. Halusin jatkaa muutaman sanan tästä sukupuolenvaihdosprosessista. Sinänsähän tämän sukupuolenvaihdosprosessin eteenpäinviemisen sijaan näkisin, että tulisi panostaa paljon, paljon enemmän taustalla vaikuttavien, usein hyvin syvältä ja kaukaa lapsuudesta kumpuavien traumojen tunnistamiseen ja niiden hoitoon. Sukupuolenvaihdoksia valitettavasti osittain käytetään muiden ongelmien tai vaivojen hoidoksi. Tästä on osoituksena monet, jotka katuvat sukupuolenvaihdosta ja pyrkivät mahdollisuuksien mukaan vaihtamaan sitä takaisin. Monet sukupuolta vaihtaneet ovat odottaneet tasapainoa ja hyvinvointia sen jälkeen, mutta sitä ei kuitenkaan löydy, vaan monenlainen oireilu jatkuu. Tämän vuoksi haluaisin korostaa ja tuoda tässä vaiheessa esiin myös, että erityisesti nuorten kohdalla heidän hyvinvointiaan ajatellen on erityisen tärkeää, että löydetään todelliset syyt oireilulle ja tuntemuksille ja hoidetaan niitä eikä lähdetä syöksymään sukupuolenvaihdosprosessiin, josta todellakaan monet eivät saa siltä odotettua apua.

Haluaisin myös alleviivata, kun tätä sukupuolineutraalia avioliittolakia ja nyt käsittelyssä olevia liitännäislakeja ja niiden toteutumista on pidetty ihmisoikeuskysymyksinä, tätä on markkinoitu meille ihmisoikeuskysymyksenä, että tämä todellakaan ei ole mikään ihmisoikeuskysymys. Jos minulla on pieni firma ja minä haluaisin isoon firmaan osalliseksi, niin sanoisinko minä, että se on ihmisoikeuskysymys, että minullakin on oikeus olla tuommoisessa firmassa osakkaana? Ja niin edelleen monta esimerkkiä tässä voisi luetella, mutta tämä ei ole ihmisoikeuskysymys. Jokaisella ihmisellä on ihmisoikeus. Jokaisella ihmisellä on oikeus tunteisiin. Jokaisella ihmisellä on oikeus rakkauteen, ja kristittynä sanoisin vielä, että jokaisella ihmisellä on oikeus ja mahdollisuus vielä paljon suurempaan ja syvempään rakkauteen kuin mitä tänä päivänä useimmilla on. Sanoisinkin, että pitäisi panostaa ihmissuhteiden hyvinvointiin, parempaan yhteisymmärrykseen ja niin edelleen. Silloin puhutaan ihmisoikeuksista ja hyvinvoinnista, mutta nämä liitännäislait eivät todellakaan ole ihmisoikeuskysymys.

Lapsen etu. Siitä on puhuttu moneen kertaan, ja on kuitenkin niin, että lapsella on ja täytyisi säilyä ensisijaisesti oikeus, mahdollisuus sekä isään että äitiin. Se on myös YK:n yleissopimuksessa lapsen oikeuksista sanottu ja vahvasti alleviivattu tosiasia. Meillä kaikilla on puolet isältä ja puolet äidiltä riippumatta siitä, kuka meitä on kasvattanut. Ja meillä kaikilla on isä ja meillä kaikilla on äiti riippumatta siitä, onko isä tai äiti lähettyvillä. Ja jos lapsi on jo menettänyt omat vanhempansa ja edessä on adoptio, niin toki on lapsen edun mukaista, että hän pääsisi perheeseen, jossa on hoitamassa ja kasvattamassa sekä mies eli adoptioisä ja nainen eli adoptioäiti. Onko jollakin sydäntä lapsia ja heidän hyvinvointiansa ajatellen kiistää tätä tosiasiaa? Ja siitäkin huolimatta, että monilla on hyvä adoptioisä ja adoptioäiti, monilla näistä adoptiolapsista on kuitenkin vahvaa kaipuuta etsiä omia juuria, biologista äitiä ja biologista isää. Sen takia, että puolet he ovat saaneet omalta biologiselta

isältään ja toisen puolen biologiselta äidiltään, kaipuu on monilla niin vahvaa, että vielä ikänaisina, vielä vanhuudessa pyritään löytämään yhteyttä omaan biologiseen isään ja äitiin.

Eli lakisääteisesti lapsia ensisijaisesti ajatellen ei ole oikein tehdä lapsen normitilaksi äidittömyyttä tai isättömyyttä. Toki moni ihminen voi olla hyvä kasvattaja, moni ihminen voi olla hyvä huoltaja, moni yhteisö ja moni ympäristö voi olla hyvänä huoltajana, mutta se on täysin eri asia kuin se, kun puhutaan omasta isästä ja äidistä ja lapsen ensisijaisesta mahdollisuudesta siihen.

Sitten muutama sana vielä sanan- ja uskonnonvapaudesta, vaikka uskon, että siitä on täällä varmaan jo puhuttu. Tosiasia on, että sukupuolineutraalin avioliittolain hyväksymisen myötä Suomessakin — puhumattakaan mitä on tapahtunut maailmalla — sanan- ja uskonnonvapaus on jo nyt kaventunut ja nimenomaan niin, että perinteisiä arvoja kannattavia on jo nyt painostettu, on jo nyt mustamaalattu. Meidän oikeuksiamme on pyritty rajoittamaan ja niitä pyritään rajoittamaan koko ajan vedoten ihmisoikeuksiin, vedoten yhdenvertaisuuteen, vedoten milloin mihinkin. On tärkeää huomata, että sanan- ja uskonnonvapauden tulisi säilyä ja sen pitää säilyä Suomessa myös perinteisiä arvoja kannattavilla. Myös meillä, jotka ajattelemme monista näistä lakimuutoksista ja liitännäislaeista ja niin edelleen toisella tavalla, tulisi olla oikeus sanoa mielipiteemme. Myös meillä tulisi olla oikeus kasvattaa lapsemme niiden uskomusten, sen uskon mukaan, mitä meillä on, sen mukaan, minkä ajattelemme olevan oikein ja parhaaksi lapsia ajatellen.

Tästä sanan- ja uskonnonvapauden rajoittumisesta minusta on itse asiassa ollut hämmentävää kuunnella muutamien kansanedustajien kommentteja, kun he ovat sanoneet, että eihän se mihinkään sellaiseen vaikuta, että se on ihan uhkakuvien nostamista. Minusta ei tarvitse uhkakuvia nostaa, kun kyselee ja kuuntelee suomalaisten, kansalaisten puheita tai lukee heidän yhteydenottojaan, puhumattakaan mitä on tapahtunut rapakon toisella puolella USA:ssa, missä ensimmäisenä tuli sukupuolineutraali avioliittolaki voimaan, ja mitä on tapahtunut jo Euroopassa joissakin maissa. En tiedä, onko se tietämättömyyttä, että jotkut sanovat, että ei vaikuttaisi sanan- ja uskonnonvapauteen, vai onko se tietoista hämäämistä, mutta se on maailmalla jo nyt vaikuttanut sanan- ja uskonnonvapauteen, se on vaikuttanut niin negatiivisesti myös täällä Suomessa.

Sen vuoksi minä toivoisin, että tämän eduskunnan kansanedustajat pysähtyisivät rehellisesti miettimään, mitä näissä liitännäislaeissa ollaan Suomeen tuomassa, mitä oltaisiin hyväksymässä. Ja toivoisin rohkeutta katsoa asioita rehellisesti ja katsoa rehellisesti sitä, mitä meillä on käsillä nyt ja mitä tosiasiassa nämä muutokset Suomessa vaikuttaisivat. Ja toivoisin rohkeutta äänestää huomenna myös sillä tavalla kuin oikeasti faktojen mukaan ja myös sisimpien tunteitten mukaan on oikein äänestää.

17.36 **Mika Niikko ps:** Arvoisa rouva puhemies! Tämänkin hallituksen esityksen osalta ollaan paljon keskusteltu ja mielipiteitä esitetty ja historia sitten aikanaan todistaa ja toteaa, kenen puhetta olisi pitänyt kuunnella.

Mutta tähän loppuun haluan vielä sen sanoa omalta osaltani, että näiden Suomen ja Suomen kansan kannalta erittäin hyvien ja pitkien ja kestävien arvojen murentaminen näin nopealla aikataululla on tavallaan niin suuren luokan yhteiskuntakokeilu, että me emme osaa sitä nähdä. Toki edustajat osaavat nähdä, jos vähän historiaa selaavat taaksepäin, miten erilaisia kansakuntia on tullut ja mennyt tässä maapallon historiassa. Monen kansakunnan kohtalo on ollut kyllä vaakalaudalla ja turmion kohdalla yleensä silloin, kun niitä perusar-

voja on lähdetty murentamaan. Mutta koskaan aikaisemmin globaalissa maailmassa ei ole tällaiseen perusarvoon kuin avioliittokäsitteeseen koskettu. Ei edes Rooman rappion aikana eikä minään muunakaan yhteiskunta-aikana yhteiskunnan taholta tultu määrittelemään, millainen sen avioliiton pitää olla, millä tavalla se pitää muuttaa.

Arvoisa puhemies! Vielä tästä on todettava kuitenkin se, että avioliitto viime kädessä halutaan muuttaa tunteisiin vetoamalla ja mielikuvia piirtämällä. Me olemme tänäänkin kuulleet sen useamman edustajan suusta, että nämä eivät ole perustuslakikysymyksiä, ihmisoikeuskysymyksiä saati mitään muitakaan säädöksiä rikkovia toimenpiteitä korjaavaa lainsäädäntöä, vaan tämä on pelkkä, puhtaasti mielikuvakysymys. Aikuisten oikeuksien lisääminen heikentää lasten oikeuksia. Se on todellisuutta, ja se tullaan näkemään hyvin nopeasti.

Lopuksi haluan sanoa sen, että Suomi on sitoutunut YK:n lasten oikeuksien sopimukseen, jonka mukaan lapsella on oikeus säilyttää sukulaissuhde ja pitää yhteyttä vanhempiinsa. Tämän lainsäädännön myötä muutokset avioliittolakiin estävät lasta tapaamasta toista biologista vanhempaansa, ja se on tämän avioliittolainsäädännön iso ongelmakohta. Tämä vääristää lasten yhdenvertaisuutta ja on lasten kannalta epäreilu. Tämä on yhteiskuntakokeilu, joka on sokea, ja sen jäljet tullaan myöhemmin näkemään.

17.39 **Sami Savio ps:** Arvoisa puhemies! Edustaja Tanus toi äskeisessä puheenvuorossaan esille tähän avioliittolain muutokseen liittyvään lakiesitykseen sisältyviä väyliä, jotka voivat toimia oikoreitteinä avioliittoon, ja ne seikat hämmentävät myös minua. Lisäksi lapsivaikutusten arviointiin ja lasten oikeuksien ja hyvinvoinnin varmistamiseen olisi mielestäni pitänyt jo valmisteluvaiheessa käyttää huomattavasti enemmän aikaa ja resursseja. Nämä mainitut seikat ovat esimerkkejä siitä, että kyseisiä lakimuutoksia olisi tullut valmistella huomattavasti perusteellisemmin. Nyt ne valitettavasti näyttävät siltä, että lakimuutokset halutaan ajaa läpi kiireessä.

Arvoisa puhemies! Haluan tuoda esille kantani. Olen vuosituhansia vanhan perinteisen avioliittokäsityksen kannattaja. Omaan näkökulmaani ei ainakaan tietääkseni liity mitään uskonnollisia syitä, mutta se on kuitenkin itselleni hyvin vahva arvovalinta. Olen myös huolestunut siitä, että avioliiton sisältöä muutetaan ja sen arvostusta nakerretaan pala palalta.

Näin ollen tulen huomenna äänestämään tätä hallituksen esitystä vastaan.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.